

Delavska enotnost

Glasilu Zveze sindikatov Slovenije

Glavni urednik Dušan Gačnik
Odgovorni urednik Franček Kavčič

Ljubljana, 5. september 1986
številka 35, letnik 45, cena 65 dinarjev

V KREMPPLJIH DRŽAVE

Ljudje se bodo enkrat naveličali poslušati, kaj vse odzira akumulacijo gospodarstvu, kje so ovire za hitrejši in na tržna merila oprt gospodarski napredek, ko pa pravega preobrata vendarle ne zmoremo. V naši družbi se vrtimo v začaranem krogu razprav, polemik in snovanj drugačnih sistemskih rešitev. Politburokracija obtožuje združeno delo, ker bojda ni dojemljivo za »nova razmišljanja«, ravnanja in lastne (podjetniške?) račune; predstavniki združene dela ji ne ostajajo več dolžni in krepko vračajo udarce, najpogosteje z očitkom, da zapleta ekonomski sistem, da ne vidi za ped pred sabo, ko sprejema gospodarske ukrepe in da s svojim ravnanjem zavira pobude gospodarskih subjektov.

V okviru tega so pogosto jabolka spora tudi osebni dohodki. Z vsa močjo, ki jo premoremo, pripravljamo posvete, oblikujemo družbene dogovore in interventne zakone in vsakega četrta leta se obtožujoči prsti usmerijo v združeno delo, češ, kako nedisciplinirano je, kako ne upošteva družbeno dogovorjenih meril za razporejanje dohodka in osebnih dohodkov in podobno.

To je neprijetna stvar, toda nič bolj neprijetnega se ne more zgoditi, kot se je zgodilo jugoslovanskemu sindikatu. Država ga je postavila v vlogo dežurnega policaja, ki naj bi bdel nad osebnimi dohodki, žugal in pretil ter opozarjal zlasti na »nezaslužene« osebne dohodke. Bržkone je to edinstven sindikat na svetu, ki se je očitno zavestno dal »naravnati« državi po njeni meri (vladam na različnih ravneh in administracijam na različnih ravneh) in edini, ki se bori proti rasti delavskih plač, če to namerno poenostavimo.

Zasuk je potreben. Temeljit, dosleden in revolucionaren. Zasuk v politiki, ki jo prepogosto skrbijo delavske plače, v nedra zbirokratizirani državni in drugi administraciji pa ne nedra. Še več. Brez kritične distance podpira odtujeni državno – administrativni aparat, ki ima tako kot povsod po svetu, prevladujoč vpliv na politiko družbenega in gospodarskega razvoja. Ta aparat nima kajpak nič skupnega z delavskimi interesi in bržkone ni daleč od resnice trditev, da je glavni krivec za zmanjšano akumulacijo gospodarstva kajti država je neposredni in velik porabnik dohodka in povrh vsega z ukrepi ekonomske politike povzroča, da jugoslovansko gospodarstvo zaostaja že več kot pol desetletja.

Pa vendarle bo moralo prej ko slej priti na dan vprašanje omejevanja proračunske porabe, odgovornost za zavožene naložbe, davčna politika in še posebej nevidezna »cenenost« te države. Navsezadnje ne moremo mimo podatka, da so davki iz dohodka in iz osebnih dohodkov zaposlenih v gospodarstvu poskočili kar za 178 odstotkov. Iz tega pa, čeprav nekoliko manj, se napajajo proračuni družbeno političnih skupnosti. Naša »spretna« država in njeni predstavniki lahko sicer trdijo, da je to manj kot petina prihodkov v proračunu, vendar skoraj zmeraj »pozabijo« dodati še prihodke iz carinskih dajatev in davka na promet, kar sicer knjigovodsko ni sestavni del skupnega prihodka in dohodka gospodarstva. Toda resnici na ljubo je to zgolj formalnost, saj je država podtaknila gospodarstvu svojo »resnico« o poceni državi in kako proračunska poraba malo bremeni gospodarstvo, vendar pa pozabila, da omejenih davkov in carine ne plačujejo prav nihče drug kot delavci v združenem delu, gospodarstvu torej, ki je zategadelj ostalo tudi brez sredstev za tekoče poslovanje.

Pravzaprav se nam postavlja povsem stvarno vprašanje, če morda v sindikatu in v drugih družbenopolitičnih organizacijah namenoma ne pozabljajo na to vrsto porabe in mnoge večje okvare gospodarskega sistema, kot je ta past osebnih dohodkov. Vprašanje je umestno in ubadanje z rastjo osebnih dohodkov ter puščanje vnevar drugih virov

inflacije in ukrepov, ki ugonablajo akumulacijo gospodarstva in njegovo reproduktivno sposobnost temu pritrjuje. Le kaj je zakrivil ta sindikat, da ga je država tako spretno speljala v skorajda hajkarsko bdenje nad tako in tako sorazmerno nizkimi osebnimi dohodki, mimo delavčevih oči pa odtেকajo milijarde dinarjev, ki jih ustvarja, in če postavi vprašanje, kako je s tem, dobi meglene odgovore. Kako dolgo še? Ploščo bo treba obrniti in se pričeti zares boriti za večje osebne dohodke in krepko kresanje (ne)prkritih proračunskih in drugih bremen, ki jih današnje gospodarstvo, če hočemo, da zares ne propade, ne zmore. Krivca za sedanjo krizo bo bržkone treba najti v »državi« in njej nameniti vsaj toliko skrbi, kot je v tej državi namenjeno osebnim dohodkom.

Marjan Horvat

IZ VSEBINE

Politični sistem

PAMET IN RAČUNALNIK V ROKE

Problematični gospodarski položaj ob polletju

NAPIHNJENI DOHODEK OMOGOČA ANTICIPIRANO PORABO

Harare

NEUVRŠČENI ZA RAZOROŽITEV IN RAZVOJ

Tarnanje se spleča

Kljub sprejetim srednjeročnim in dolgoročnim načrtom ter znani gospodarski in socialni politiki zlasti zadnja leta vedno več pričakujemo od letnih resolucij, ki naj bi nam dajale nove gospodarske možnosti. Delovanje tržnih zakonitosti, za katere se načelno nenehno zavzemamo, ostaja prazen prostor, ki ga zapolnjujejo cilji tekoče ekonomske politike in ukrepi, ki jih v zvezi s tem sprejemamo. Največ tega praznega prostora povzročajo še vedno naraščajoča inflacija, precej pa tudi nenadzorovana poraba, v katero je treba šteti naše sicer priznane plače in previsoko družbeno in državno porabo. Kljub načelnim opredelitvam v dolgoročnem stabilizacijskem programu pa se v zadnjem času pojavljajo izvorni izumi naše socialistične »socialne« državnih skupnosti. Dolgove, devizne in dinarske, plačujemo vsi, ne glede na to, kdo se je zadolžil, denar postaja za tistega, ki si ga sposoja, cenejši, kot je njegova tržna vrednost, vrednost dinarja pa bo, kot vse kaže, začela rasti, namesto, da bi padala sorazmerno z domačo inflacijo in gospodarskimi kazalci.

September je mesec, ko sklepamo pogodbe s tujimi partnerji in nastajajo podlage za letne planske listine. Gospodarstvo bi moralo vedeti ali vsaj slutiti, kaj ga čaka v letu 1987. Za zdaj pa nič ne kaže, da se bo to zgodilo ta mesec. Morda bo izvedelo vsaj za sveženj ukrepov, ki jih pripravlja zvezi izvršni svet. Pogodbe bo torej sklepalo na pamet, mogoče tudi v lastno škodo, in tudi načrte bo pripravljalo na pamet, ker jih pač mora sprejeti. Zato se bo večal nered, ki je zdaj največji pri cenah, najbolj pa ga občutimo pri delitvi napihnjenega dohodka, ki nastaja v stihijskih gospodarskih razmerah.

Živčnost, ki jo že danes zaznavamo zaradi neznanih pogojev za gospodarjenje in gospodarske stike s tujino v prihodnjem letu pa kaže vsaj na dvoje. Na eni strani gre za nezaupanje ali celo prepričanje, da ekonomske zakonitosti niso bistvene za naše gospodarjenje, da nam torej ukrepi ekonomske politike lahko dajo to, česar nimamo; na drugi strani pa na izkušnjo, da politika to resnično tudi počne iz leta v leto ali pa celo med koledarskim letom. Gospodarstveniki zaradi tega mislijo, da se že zdaj spleča čim bolj glasno tarnati, ker če teh neznank ne bodo razjasnili, bodo imeli vsaj dober izgovor za nedelavnost. Po našem mnenju torej pričakujemo znova večje politiziranje ekonomije, kar pa dolgoročno zanesljivo ne more dati takšnih sadov, da bi lahko premagali gospodarsko krizo in zmanjšali našo zadolženost v tujini.

Franček Kavčič

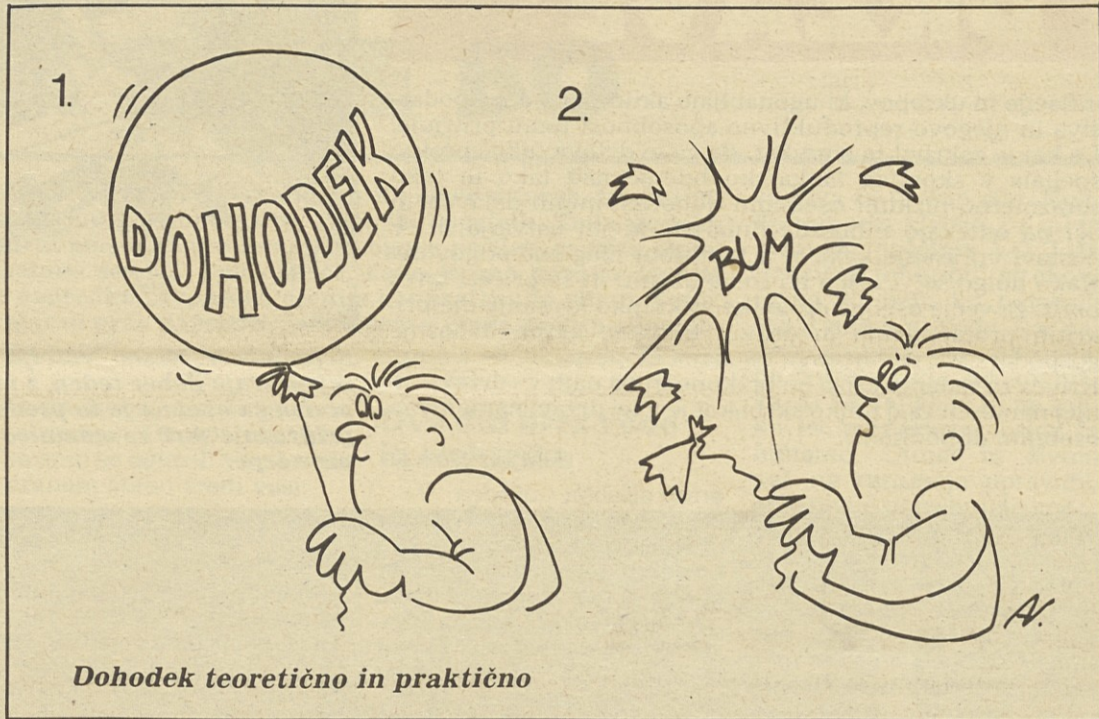
O državi, plačah in še o čem

Med drugim in med drugimi so v zadnjem času o osebnih dohodkih in zveznem zakonu nekatera sredstva javnega obveščanja zapisala:

Delo: - Osebnih dohodki pomenijo glede na druge vrste porabe »malo divjad«. Oblikovalce gospodarske politike bi moralo mnogo bolj skrbeti stalno povečevanje državnega aparata. Po enih podatkih skrbi v naši družbi za neposredno opravljanje državnih funkcij 280.000 ljudi. K temu pa je treba prišteti še vsaj dvesto tisoč ljudi, ki jim državna in paradržavna administracija daje naloge, zaposleni pa so v gospodarstvu in v družbenih dejavnostih. Komentarator priporoča, naj zvezna vlada začne loviti »veliko divjad«, saj imamo tako veliko in neučinkovito družbeno nadgradnjo, da je gospodarstvo ne zmore nahraniti.

NIN: Potem ko našteje vrsto paradoksalnih situacij, ki jih je povzročil zvezni zakon o plačah, dodaja, da je najmočnejši adut proti temu zakonu prišel pravzaprav iz SDK. Ta je ugotovila, da ZIS dolguje delavcem razredu 222 milijard dolarjev in poudarja, da če bi si ljudje prisvojili vse, kar jim pripada, bi morali proglasiti splošen bankrot. Če pa je ZIS že hotel uvesti malce več reda na tem pomembnem področju, bi lahko z nekaj dobrimi vestmi denimo napovedal zmanjšanje državne administracije vsaj za deset odstotkov.

Večernje novice: Državna ustanova SDK s suhimi številkami podpira pismo splitskih ladjedelničarjev, ki so ga poslali na različne naslove in v njem zahtevajo, naj se država odreče vse večjim obremenitvam združenega dela. Večjo akumulacijo je moč ustvariti le s spremembami v primarni, ne pa sekundarni delitvi. Komentarator dodaja, da vse večje dajatve naravnost pehajo združeno delo v siromaštvo.

Dohodek teoretično in praktično

Predsedstvo CK ZKS (NE)ZADOVOLJSTVO

Predsedstvo CK ZKS je ta teden začelo jesensko politično sezono z obravnavo družbenih in gospodarskih rezultatov. Beseda je tekla o še vedno prenizki rasti proizvodnje, zlasti pa produktivnosti, zastoju izvoza, rezultatih prizadevanj za usklajitev delitve osebnih dohodkov z gospodarskimi dosežki, o inflaciji in poslovanju ozdov z izgubo. Po razpravi, ki se je dotaknila skotaj vseh družbenih in gospodarskih vprašanj, lahko sklepamo, da smo se tudi z delovanjem zveze komunistov in subjektivnih sil v polletnem obdobju približali ciljem letošnje resolucije, vendar je povsem jasno, da vsega ne bomo dosegli. Julija in avgusta se je popravilo razmerje med akumulacijo in dohodkom, kar pomeni, da so tudi prizadevanja na delitvenem področju dala prve sadove. Kot so menili člani predsedstva, se je v tem času okrepila zavest, da je pač mogoče deliti le

ustvarjeni dohodek. Glede delitve, pri kateri so sicer ostala številna odstopanja, ki jih že dalj časa poznamo, pa bo treba do konca leta izpolniti sedanji sistem: družbeni dogovor, panožne sporazume in samoupravne akte tako, da bodo onemo-

gočena sedanja neskladja. Politično razpoloženje med ljudmi tudi zaradi teh neskladij in rastočih stroškov pa ni najboljše, na kar kažejo tudi neuspeli referendumski in drugi družbeni pojavi. Predsedstvo CK ZKS je govorilo tudi o prenovi Zveze komunistov. Najvažnejše spoznanje je, da se morajo komunisti usposobiti in uveljaviti v delavskih svetih, delegatskih skupščinah, sindikatu, socialistični zvezi in drugod, tisto, kar sklenejo v svojih organizacijah. F.K.

Predsedstvo RS ZSS

V torek se bo sestalo predsedstvo republiškega sveta Zveze sindikatov Slovenije. Na seji bodo med drugim govorili o aktualnih družbenogospodarskih razmerah ter se dogovorili za naloge sindikata. Sprejeli bodo program dela na podlagi stališč, ki jih je pred dopusti zavzelo predsedstvo do poročila o delu družbenih pravobranilcev Slovenije ter oblikovali predlog za določitev najnižjega osebnega dohodka, ki zagotavlja gmotno in socialno varnost.

Poskus od osmih na šest

V tovarni orodja Tang v Novi Gradiški so predlani skrajšali osemurni delavnik na šest ur. Ob povečani produktivnosti za 1,75 krat so zmanjšali stroške poslovanja, zaposlitev pa so dobili še novi delavci. Ko so v tovarni delali osem ur, je znašala storilnost na delavca, merjena v tonah izdelkov, 9,3 tone, s skrajšanjem delavnika pa 16,3 tone.

Kako se je lahko to zgodilo. Uveljavili so sistem gibljivega delovnega mesta, ki omogoča, da lahko delavci v izmenih prehajajo od težjega na lažje delovno mesto in narobe. Ugotovili so, da tako delavec porabi manj energije kot v prejšnjem statičnem sistemu. Za delavca je, po mnenju Džure Filaka, direktorja plansko-razvojnega sektorja, zdajšnji dinamični proces, razbremenitev, kar se je pokazalo tudi v rezultatih.

Poskus je trajal sicer le šest mesecev, zdaj pa v tovarni preučujejo njegove učinke in pomanjkljivosti ter možnosti za njegovo vpeljavo v vso delovno organizacijo, ne le v tozdi Kovačnica, kjer so dosegli takšne rezultate. V Tangu menijo, da je novi sistem moč uveljaviti, torej delati manj časa in bolje, ob spremembi vedenja vseh zaposlenih.

POVZEMAMO • POVZEMAMO • POVZEMAMO

IZJEMNE POKOJNINE ZA ZASLUŽNE TOVARIŠE

Stolpce hrvaških časopisov je te dni prekrila afera, ki dviguje precej prahu. Gre za tako imenovane izjemne pokojnine, ki jih omogoča hrvaški zakon o pokojninskem in invalidskem zavarovanju in ki so namenjene ljudem s posebnimi zaslugami v revolucionarni, politični, znanstveni, kulturni ali družbeni dejavnosti ter pri obrambi države. Doslej so na Hrvaškem na podlagi opredeljenih meril dodelili 207 takoimenovanih nacionalnih pokojnin. Dobilo pa jih je osem članov sveta federacije iz te republike, 27 članov sveta republike, 53 zaslužnih revolucionarjev in družbenopolitičnih delavcev, 13 članov družin oseb posebno zaslužnih v revolucionarni in politični dejavnosti ter 25 vdov revolucionarjev in družbenopolitičnih delavcev. Takšne pokojnine prejema tudi 41 akademikov, 22 fakultetnih profesorjev, umetnikov, kulturnih in družbenih delavcev, 6

vdov akademikov, vdova kulturnega in družbenega delavca, sedem vdov znanstvenih, kulturnih in družbenih delavcev, od katerih jih je pet vdov akademikov. Kot piše hrvaški tednik Danas, je temperaturo dvignila spomladanska odločitev izvršnega sveta, po kateri so postavili merila za priznanje izjemnih pokojnin zunaj zakona. Po nekaterih mnenjih izvršni svet s tem sklepom odstopa od dela 107. člena pokojninskega zakona, s čimer so omogočili tudi novim funkcionarjem, da dobijo po izteku mandatov te izjemne pokojnine, čeprav so prejeli osebni dohodek v skladu s samoupravnim sporazumom o osnovah in merilih za delitev osebnih dohodkov. Zdaj ugotavljajo, da so se pod krinko zaslužnih državljanov upokojili mnogi, za katere smo prvič slišali šele, ko so dobili te pokojnine. Nekateri upokojenci so, kot piše časopis, res zaslužili tisto, kar so dobili,

vendar je med njimi zelo malo herojev, resničnih funkcionarjev, še najmanj pa znanstvenih in kulturnih delavcev. Največ je funkcionarjev, kar pomeni, da bi ime te pokojnine morali pravzaprav spremeniti - namesto nacionalna bi jo morali imenovati funkcionarska. Med prejemniki te funkcionarske pokojnine so tudi: Milan Puškarić, Zvonko Radoš, Jelka in Zdravko Čirić (zakonca, vendar z dvema pokojninama), Mirko Skakić, Mirko Lacković, Mijo Gluhak, Vjekoslav Dude, Darinka Puškarić, Cvetko Bosanac, Vasa Ostojić, Etor Poropat, Ivan Siljan, Djuka Zatezalo, Milorad Viskić, Mato Orešić, Ante Raos, Milan Rukavina-Šain, Dušan Dragosavac, Jure Bilić, Rudi Jelić, Ciril Gabrovec, Mika Špiljak, Milka Planinc, Tode Čuruvija, Jakov Blažević, Marijan Cvetković, Milutin Baltić, Ema de Rosi-Bjelajac in drugi. Ti zaslužni upokojenci so

imeli od 1. julija letos med 219.500 in 282.170 dinarjev pokojnine. Po uskladitvi 1. oktobra bodo znašale te pokojnine 332.960 dinarjev do 427.330 dinarjev. Hrvaški borci so ogorčeni nad temi podatki, zato zahtevajo, da se spremeni zakon o pokojninskem in invalidskem zavarovanju ter omogoči javna razprava o merilih za dodelitev izjemnih pokojnin. Obenem zahtevajo odgovor na vprašanje, kdo je razširil krog prejemnikov

te pokojnine in s tem razvrednotil merila. Kot zatrjujejo, bodo borci vztrajali pri svojih zahtevah. To pa je tudi razumljivo, ker so se mnogi narodni heroji in nosilci spomenice upokojili in pri tem nikoli niti pomislili, da bi zahtevali zase dodatne privilegije. Dejstvo je tudi, da pravi revolucionarji nikdar niso zaračunavali svojega prispevka k naši revoluciji in graditvi družbe, zaključuje Danas. Povzel I. K.

SPOMIN NA STAVKE

Ob 50-letnici velikega stavkovnega vala v Mariboru pripravlja organizacijski odbor pri predsedstvu MS ZSS pravo slovo z odkritjem spominskega znamenja. Slovesnost bo 23. septembra ob 17. uri, ko bodo na procelu nekdanje Delavske zbornice (Zdravstveni dom v Ulici talcev) na vogalu Sodne ulice in Ulice talcev odkrili pomnik sindikalnemu gibanju v Mariboru. Prireditelji si želijo, da bi bilo na proslavi čimveč udeležencev stavk leta 1936. Zato naj pošljejo svoj naslov z rojstnimi podatki ter imenom in priimkom Mestnemu svetu ZSS Maribor, Prešernova 17, da jim bodo člani pripravljalnega odbora za proslavo lahko poslali vabilo. V Muzeju NOV bodo odprli razstavo z naslovom Maribor 1936, v nakladi okrog 5000 izvodov pa bo izšla tudi publikacija ob 50. obletnici stavkovnega gibanja v Mariboru, ki sta jo pripravila France Filipič in Franjo Zorko.

Politični sistem

PAMET IN RAČUNALNIK V ROKE

Desetletje je minilo od sprejema zakona o združenem delu. V javni razpravi o njem in v vsej drugi polovici sedemdesetih let, ko smo ga uveljavljali v družbeni praksi, resda ne brez pretresov in političnih pritiskov, je zakon dobil šarmantno ime delavska ustava. V zadnjih petih letih, ki so zaznamovana z gospodarsko in družbeno krizo pri nas, smo bili pričevalci vse bolj glasnim razmišljanjem o neustreznosti številnih določil zakona o združenem delu, marsikdaj valjevno krivde za to, kar nas je doletelo, nanj in na ustavo. Kritiki menijo, da gre za družbeno fikcijo, da bi z razglasitvijo delavčeve pravice, da obvladuje vse tokove družbene reprodukcije in z normiranjem vseh oblik organiziranja in vseh odnosov delavec avtomatično in popolnoma obvladoval dohodek, ki ga ustvarja.

Družbena praksa je potrdila pravilnost temeljnih opredelitev zakona o združenem delu kot poti v razvoju socialističnega samoupravljanja, ki v naših družbenih razmerah nima in ne more imeti alternative, četudi se zdi kritikom sistema navno pričakovanje, da bi samoupravno organizirani delavec kdaj zmož obvladati celotno odnosa v družbeni reprodukciji. Svobodno združeno delo kot cilj družbenih prizadevanj in napreznost mora ostati ne le družbena težnja, temveč slej ko prej tudi stvarnost prihodnje socialistične družbe.

Brzokone v sedanjih družbenih razmerah ni sile, ki bi bila sposobna ovreči temeljne pravine našega ustavnega sistema in zategadelj tudi zakona o združenem delu. Toda!? Navni bi bili, politično slepi, ekonomsko pa še kaj hujskega, če si v tej družbi ne bi priznali, da so v zakonu o združenem delu in tudi v normativnem delu ustave številne nedorečenosti in marsikaj tudi takšnega, kar lahko imenujemo idealne rešitve za sedanjo stopnjo družbenega razvoja. Tega praksa kajpak ne more pritrčiti. Tudi zategadelj, ker ekonomski zakonitosti v gospodarstvu in družbi veljajo, če jih spoštujemo ali ne, in včasih tudi želeni odnosi, zapisani v družbenih listinah, ki nosijo v sebi sicer sodobno težnjo, ne morejo priti do izraza zaradi »nesodobnih«
proizvodnih sil, kajti kot na dlani je, da noben zakon in predpis ne more spremeniti razmer, če ne spremenimo tudi vedenja vseh družbenih dejavnikov.

Kritična analiza delovanja političnega sistema, po dolgem času zelo samokritična družbena listina, vsebuje smeri dograjevanja družbenih in ekonomskih odnosov pri nas. Dokaj jasno nakazuje tudi, kaj je treba spremeniti v zakonu o združenem delu, manj jasno pa, kaj v ustavi. Medtem ko so teze za spremembo zakona o združenem delu že oblikovane, glede ustave avtorji še niso tako daleč ali pa javnost o tem še nič ne ve. **Zdi pa se, da je nekolikanj upočasnjeno delo pri spremembah zakona o združenem delu, kot**

da bi jugoslovanski politični vrh(ovi) radi najprej dosegli dogovor o (ne)potrebni spremembi ustave in tedaj ponudili v javno razpravo tudi spremembe zakona o združenem delu. Stvari so seveda povezane, v vzročno posledični zvezi so, in kakor nam je po svoje simpatična takšna poteza, ker lahko pripomore k smotrnejši in učinkovitejši javni razpravi o spremembah obeh listin, nosi v sebi tudi nevarnost prešibke demokracije razprave ali celo njene dirigiranosti.

Kongresi, zlasti pa njihove sklepne listine, so prav gotovo takšna osnova za spreminjanje vsega, kar ne daje prispelka k družbenemu napredku, ki se jim ni mogoče izogniti niti pri oblikovanju sprememb ustave in zakona o združenem delu. Seveda pa bi bili kratkovidni, če bi menili, da se marsikaj starega, včasih tudi sicer ne verbalno, vendar po vsebini realsocialističnega in centralističnega, ne bo poskusilo vtihotapiti v predloge sprememb. Budnost pri takih poskusih kajpak ni odveč, njihovo razgaljanje je potrebno v demokraciji javni razpravi, ne pa za zaprtimi vrati.

Ne glede na to, kakšna bo naslednja faza razprave o tezah za spremembo zakona o združenem delu, morda malce »očakajoča«
ali pa ne, pa teze vendarle ponujajo dovolj gradiva tudi za vroče polemike. Prepričani smo, da se bodo kaj kmalu ponovno spopadli »smrtni«
sovražniki; zagovorniki dohodkovnega sistema na eni in dobička na drugi strani. Ena izmed takšnih tez, ki bo razburkala strasti ali bolje rečeno nanovo oživila, je predlog spremembe 110. člena zakona o združenem delu, po katerem bi spremenili koncept dohodka ter njegovega razporejanja, saj z lanskim sejo CK ZKJ razprava očitno ni bila končana. Gre za predlog, da dobijo bruto osebni dohodki in s tem tudi skupna poraba, ki sloni na njih, prednost pred drugimi izplačili iz dohodka, in za »delitev«
bruto osebnih dohodkov na dva dela, zlasti pa obveznosti iz njih, torej na tiste prispevke, ki bili odvisni od ustvarjenega dohodka in na tiste, ki od dohodka niso odvisni.

Brez križanja mečev ne bo šlo niti pri obravnavanju teze, da se skupni prihodek v prihodnje realizira le na ravni delovne organizacije in da razpolagajo delavci z njim prek skupnega žiro računa delovne organizacije. Kajti če se spomnimo, koliko polemik je bilo že ob predlogu, da se tozdi lahko »odpovedo«
svojemu žiro računu, torej milejši spremembi, potlej se nam zdi razumljiv kompromis, ki ga ponujajo avtorji tez v inačici, če se tako sporazumejo tozdi s samoupravnim sporazumom.

Bodisi da bodo razprave o dohodkovnih razmerjih vroče ali ne, velja vendarle pritrčiti avtorjem tez in družbeni spoznanjem sploh, da je treba **uzakoniti večjo samostojnost organizacij združenega dela in njihovo odgo-**

vornost za gospodarjenje z družbenimi sredstvi in sadovi dela. Če bo uzakonjen tudi dobiček, morda v nekolikaj sodobnejši preobleki in pod drugim nazivom, verjetno niti ne bo tako usodno, kajti zdi se nam, da je pomembnejše, kako spodbuditi delovne kolektive k boljšemu gospodarjenju, k bogatitvi družbenih sredstev, ne pa kakšen termin bomo uporabili. Na kitajski pregovor, da ni važna barva mačke, temveč je bistveno, da lovi miši, v vseh teh razpravah kar prepogosto pozabljamo.

Med nekaj več kot sto tezami za spremembe zakona o združenem delu bo precej takih sprememb, na videz morda kozmetičnih, ki spodbujajo racionaliziranje obstoječega in zapletenega samoupravnega odločanja. So udarec prevelikemu normativizmu v organizacijah združenega dela, podpirajo delitev pristojnosti med zbori delavcev in neposrednim izjavljanjem delavcev o kakšni odločitvi ter na drugi strani med odločanjem delavskega sveta. Zaostrujejo odgovornost podpisnikov samoupravnih sporazumov in družbenih dogovorov z materialnimi in pravnimi sankcijami ter pra-

viloma odvezujejo, vsaj v formalnem smislu, družbenopolitične skupnosti bistvenega vpliva na imenovanje direktorjev tozdiv in delovnih organizacij. Le v izjemnih primerih, ki so določeni z zakonom, bodo v razpisni komisiji sodelovali tudi predstavniki le-teh.

Teze glede imenovanja direktorjev prinašajo še marsi-

Marjan Horvat

Problematični gospodarski položaj ob polletju

NAPIHNJENI DOHODEK

Po šestih mesecih gospodarjenja je povsem jasno, da osnovnega cilja, ki naj bi ga letošnji gospodarski dosegli, ne bo mogoče uresničiti. Gospodarske organizacije združenega dela – te bi morale dohodek razporejati tako, da bi stopnja akumulacije naraščala hitreje od stopnje doseženega dohodka – so namreč še daleč od tega.

Podatki, ki jih je zbrala in analizirala republiška služba družbenega knjigovodstva, so pokazali, da so tudi letošnje razlike med načrtovanimi izhodišči za razporeditev dohodka in v resnici doseženimi razmerji precejšnje, in to večje kot lani. Iz razporejenega dohodka 1.149 milijard dinarjev – ki je od lanskega večji za 118,6 odstotka, so organizacije namenile za osebne dohodke in skupno porabo delavcev 571 milijard dinarjev, kar je za 126,7 odstotka več kot v lanskem prvem polletju. Tako so rast dohodka sicer manj presegle kot po treh mesecih, toda za vračanje preveč izplačanih sredstev za osebne dohodke je še vedno 1.595 potencialnih kandidatov. Pri tem ne smemo prezreti dejstva, da je ostal delež osebnih dohodkov in skupne porabe v razporejenem dohodku praktično nespremenjen, saj se je z lanskim 36,3 odstotka povzpela na 36,5 odstotka.

Veliko večje so bile obveznosti organizacij za skupno

kaj drugega, kar doslej nismo zasledili. Vpliv na izvolitev direktorjev tozdiv bodo imeli delavski sveti delovnih organizacij, prav tako bodo morali direktorji enkrat letno poročati samoupravnim organom o dosežkih poslovanja, ki so v dobršni meri odvisni od njegovega dela, sposobnosti in angažiranosti. S tem je dana možnost odpoklica direktorja in poslovnega organa pred iztekom mandata, če poročilo ne bo dobro sprejeto. Ker pa naj bi direktorje v prihodnje imenovali delavski sveti s tajnim glasovanjem, kar je prispevek h krepitvi samostojnosti članov delavskega sveta, bo bržkone treba najti takšno rešitev tudi za verificiranje njihovega poročila ob vsakoletnem obračunu.

Za sindikate bo v razpravi

o tezah zagotovo vroča tema poskus zakonske zaostritve, možnost za hitrejšo izgubo službe. Pritožbeni roki naj bi bili krajši in lažja pot, da bi lenuhe in tiste, ki ne spoštujejo predpisov ali izdajo poslovne skrivnosti, vrgli na cesto.

Marsikaj v zvezi z delovnim časom in številnimi drugimi le na videz obrobni vprašanji bo glede na teze v zakonu o združenem delu spremenjeno. Tako je tudi prav, vendar le toliko, če se ne okrnejo izvirne pravice delavcev kot gospodarjev in če so spremembe namenjene krepitvi njihovega položaja. Kakor koli že, dozorelo je spoznanje, da je zakon o združenem delu treba spremeniti, vendar pa se bojimo, da ne povsem tudi v tem smislu, da spremembe in reorganizacije ne bi postale nekakšen kult. Če je jasno, da temeljev tega zakona ne bomo spreminjali – takšno pa je tudi kongresno sporočilo – potlej bi vendarle kazalo razmišljati tudi o številnih racionalizacijah, ki takšne posege v družbenogospodarsko sestavo prinašajo. Ne bo odveč omeniti izračun zagrebškega profesorja Slaveca Letice pred osmimi leti, ki kaže, da nas je uveljavljanje zakona o združenem delu v praksi stalo toliko denarja, da bi z njim lahko zgradili od tisoč do tisoč petsto kilometrov sodobne avtomobilske ceste, in če bi ta tekla od Jesenic do Gjevgele, bi bojda z njo letno zaslužili od štiri do pet milijard ameriških dolarjev s turizmom in tranzitom. Vsega se sicer ne da izraziti v denarju, pa vendarle...

Po vsem tem je jasno, da je pri letošnji razporeditvi dohodka akumulacija največ izgubila na račun obveznosti za skupno in splošno porabo.

Za zdaj je seveda še prezgodaj ocenjevati, ali bodo sprejeti ukrepi, s katerimi naj bi porabo umirili, naravnani tako, da bodo zares učinkovali. Za polletne rezultate so bili vsekakor sprejeti prepozno. Toda dejstvo, da se učinki delovanja večine ukrepov gospodarske politike lahko pokažejo šele čez približno pol leta, pri nas tako ali tako bolj malo upoštevamo. **Kakorkoli že, letošnja akumulacija, katere povečanje je izračunano na lansko osnovo, ki pa je že takrat rasla za 40,1 odstotka počasneje kot dohodek, kaže, da letos tonemo še globlje.**

Če pri tem upoštevamo še to, da je letošnji izračun dohodka spet močno napihnjen in omogoča anticipirano porabo, je slika še temnejša. Letos je namreč spet uzakonjeno pobotanje učinka revalorizacije zaloga z negativnimi tečajnimi razlikami in obrestmi od posojil za obratna sredstva, ki je bil lani dovoljen samo pri zaključnih računih. Ukrep, pisan na kožo slabih gospodarjev, dovoljuje poleg napihovanja dohodka in negospodarne porabe še prerazporejanje dohodka od dobrih k slabim gospodarjem. Neprecenljiva škoda pa je, da se tako napihnjeni dohodek ne preliva vsaj v akumulacijo in prek nje v investicijsko porabo (kar bi bilo glede na tehnološko zaostalost slovenske proizvodnje nujno), ampak v osebno, splošno družbeno in skupno porabo.

Vera Avšič

Pobude republiškega sveta ZSS

ODLOČIMO SE NEMUDOMA

O zajamčenem osebnem dohodku

Svet RS ZSS za vprašanja delovnih in življenjskih razmer delavcev je dal pobudo za dodatno spremembo zakona o zajamčenem osebnem dohodku in izplačevanju osebnih dohodkov v organizacijah združenega dela, ki poslujejo z izgubo. Predlagali so, da se zadnji odstavek 15. člena spremeni tako, da znesek zajamčenega osebnega dohodka ne sme biti manjši od 60 odstotkov povprečnega čistega osebnega dohodka delavcev v gospodarstvu v SR Sloveniji v predhodnem polletju.

Takšna sprememba, če bo seveda sprejeta, je uskladi- tev zakona z 38. členom družbenega dogovora o skupnih osnovah in merilih za samoupravno urejanje odnosov pri pridobivanju in delitvi dohodka v SFRJ. Zaradi različnih določil v obeh družbenih listinah je namreč prišlo v Sloveniji v prvem polletju do nižje spodnje meje zajamčenega osebnega dohodka pa tudi do različnih razlag osnove za izračun tega zneska.

Hkrati pa v republiškem svetu ZSS tudi predlagajo, da skladno s 15. členom zakona o zajamčenem osebnem dohodku in izplačevanju osebnih dohodkov v organizacijah združenega dela izjemoma valoriziramo najnižje zneske, ki zagotavljajo

gumno in socialno varnost delavcev. Gre kajpak za preprosto spoznanje, da znesek 41.000 dinarjev, ki je v veljavi od 31. 5. 1986, tega ne zagotavlja zato ga je potrebno povečati pred novim letom, ne pa šele tedaj, kot je to zapisano v zakonu. Glede na dosedanje življenjske stroške, predvsem pa na njihova predvidevanja gibanja jeseni letos, je 60 odstotkov povprečnega čistega osebnega dohodka delavcev v gospodarstvu v prvi polovici letošnjega leta kajpak nizek znesek. Zato sindikati predlagajo, da se preveri realnost višine najnižjega zajamčenega osebnega dohodka, upoštevaje vrednost življenjskih potrebščin, osebnih dohodkov in resolucijskih usmeritev za letos. Pri odločitvi pa je treba upoštevati tudi predvideno povečanje števil- la delavcev, ki bodo prejeli zajamčeni osebni dohodek zaradi zaostritev v delitvi sredstev za OD in tudi načelnega stališča, da mora najnižji zajamčeni OD zagotavljati materialno in socialno varnost povprečnemu delavcu in njegovi družini v času, ko ga zaradi izrednih razmer prejema, najdalj pa je seveda eno leto. K temu v sindikatih še predlagajo, da takoj, ko bo določena vrednost enote enostavnega dela, preverimo ustreznost se-

danjega načina izračunavanja življenjskih stroškov v družbi, saj je to le ena izmed prvin za določanje zajamčenega osebnega dohodka.

Dopolnitev dogovora o izdatkih za prehrano

V republiškem svetu so ugotovili, da zaradi hitrega naraščanja cen življenjskih potrebščin, predvsem pa živil, višina regresa za prehrano delavcev, ki spada med tako imenovane druge poslovne stroške, ne pokriva ekonomske cene obrokov hrane med delom. Podatki so seveda zanimivi, kajti že februarja letos ni bilo mogoče v celoti plačati vrednosti tega obroka (1.100 Kcal za zelo težko delo) v tistih organizacijah, ki pripravljajo obrok s 100-odstotnim pribitkom na materialne stroške živil za pokrivanje režije priprave. Marca letos regres ni pokrival ekonomske cene tega obroka tudi v organizacijah, ki pripravljajo obroke z 80-odstotno režijo. Maja in junija pa regres ni zadoščal niti v tistih organizacijah, ki pripravljajo obroke s samo 60-odstotno režijo, torej na skrajno varčen način. Svet za vprašanja delovnih in življenjskih razmer delavcev pri RS ZSS je zategadelj za- skrbljen, kajti dogaja se, da

obroki zaradi tolikšnih podražitev niso več niti dovolj kalorični niti dovolj kakovostni, delavci pa v sedanjih zaostrenih razmerah niso pripravljani regresirati prehrane med delom iz sklada skupne porabe, še manj pa obroke doplačevati iz lastnega žepa. Zato jih vse več opoveduje redno prehrano med delom in hkrati vse več je pritiskov, da bi izplačevali regres v gotovini ali bonih.

Zato republiški svet ZSS predlaga, naj odbor podpisnikov družbenega dogovora o izdatkih za prehrano delavcev preveri možnost dopolnitve dogovora tako, da se višina regresa določa dvakrat letno in da velja od 1. 4. dalje kot osnova za izračun 15-odstotni delež povprečnega osebnega dohodka na delavca v republiki, od 1. ok-

tobra dalje pa povprečje v prvem polletju tekočega leta. Ponudili so tudi inačico, da se višina najvišjega možnega regresa iz materialnih stroškov uskladi vsake tri mesece, skladno z indeksom rasti cen gostinskih storitev, ki veljajo za skupino jedi v republiki oziroma pokrajini. Pravzaprav je to razumen predlog za čas močnih inflacijskih gibanj, kar naj bi pripomoglo k ohranjanju koristne in dobro sprejete politike prehrane med delom.

O bančnih olajšavah za kreditiranje ozimnice

V predsedstvu republiškega sveta ZSS so se takoj odzvali na informacijo ljubljanske banke o možnosti banč-

nih olajšav za kreditiranje nabave premoga, drv in ozimnice v letošnjem letu. Podpirajo predlog združenja bank Jugoslavije, da se za te namene omogočijo posojila in da se obrestna mera iz sedanjih 48 odstotkov zniža na 42 odstotkov. Takšna odločitev bi veljala za vse, vendar pa v sindikatih predlagajo poslovodnemu odboru Ljubljanske banke, da preveri morebitno znižanje obrestne mere za najbolj ogrožene delavce. Dejstvo je namreč, da kljub predlaganim ugodnostim za najemanje posojil za ozimnico delavci z najnižjimi osebnimi dohodki tudi tega ne bodo zmogli, zato seveda v sindikatih predlagajo zanje nižjo obrestno mero od 42-odstotne.

M. H.

ODMEVI

»DELAVSKI« turizem v TERMAH ČATEŽ

Delavski turizem je žal tista veja turizma, ki ima za marsikaterega turističnega delavca negativni prizvok. Konkretno nima nihče nič proti delavcu in delavstvu, toda vsi si predstavljamo, da so »navadni delavci« tisti sloj ljudi, ki nima veliko denarja, nima deviz, nima čolnov in jaht, nima...

Prav zaradi tega »nima« si turistični delavci od »navadnih delavcev« ne obetajo dosti cvenka. Slednji, navajeni skromnosti, pač ne večerjajo v razkošnih restavracijah, ne razsipavajo v barih, ne pri- našajo daril in ne dajejo visokih napitnin. Zato se včasih zdi, da delavski turizem zaradi javnih ali prikritih nasprotij izgublja svoj nekdanji pridobljeni življenjski prostor.

Seveda ni vedno in povsod tako. Nekateri še vedno vedo, da je delavec eden od osnovnih nosilcev našega družbenopolitičnega sistema in da je zato naše največje bogastvo.

Prav zato smo »ali so« za-

čeli graditi delavski turizem v Čateških Toplicah.

Kako se je začelo?

Če izpustimo podrobnosti, lahko rečemo, da smo v združeno delo leta 1985 dobili zanimivo ponudbo za postavitev počitniških hišic na območju Čateških Toplic. Ugodna lokacija, zdravilna moč vode, relativno majhna oddaljenost in navidez ugodni pogodbeni pogoji so premamili precej delovnih organizacij iz vse Slovenije, da so s tozdom Terme Čatež sklenili pogodbo o namenu pravice uporabe zemljišča. Skladno z določili pogodbe smo na vnaprej določenih lokacijah (seveda, ko smo plačali prispevke) za svoj denar postavili počitniške hišice in za dan borca dočakali slovesno odprtje delavskega počitniškega naselja, na katerem je s slavnostnimi besedami v imenu slovenskih sindikatov govoril tudi Miha Ravnik.

Rekli bi »konec dober – vse dobro«, pa žal ni tako. V 6. členu pogodbe je namreč zapisano, da bo izročitelj (Terme Čatež) pred začetkom sezone objavil cenik storitev in pri tem glede na stabilnost uporabnika odobril nekatere ugodnosti. »Bonitete« smo dobili že pred otvoritvijo naselja. V ceniku, ki so ga poslali iz Čateža, je bila za uporabnike počitniških hišic predvidena višja cena kot za kampiranje.

Odločitev DS tozda Terme Čatež se zdi milo rečeno čudno, saj ima tisti, ki tabori in ničesar vložil v postavitev kampa, infrastrukturo in komunalne naprave, enake možnosti, kot tisti, ki so v zidavo že vložili težke milijone.

Zato so omenjeni cenik na sestanku predstavnikov lastnikov objektov (združeno delo) in tozda Terme Čatež dne 2. 7. 1986 ostro kritizirali.

Na sestanku smo zahtevali obrazložitev cene, ki je bila določena pavšalno, in najmanj 30 odstotno znižanje pavšala, ki je znašal 90.000 dinarjev za objekt mesečno.

In kaj je rodil ta naš »dogovor«?

Dne 10. 7. 1986 je DS tozda Terme Čatež sklenil, da je od 1. 7. do 30. 10. 86 mesečni pavšal 90.000 din, od 1. 11. do 31. 12. 1986 5.000 din in 750 din na osebno dnevno. Pavšal po razlagi predlagatelja zajema kopanje v bazenih in uporabo sanitarnih in drugih objektov, ki jih uporabljajo gostje kampa.

In kako je v kampu?

Cena na osebo je 750 dinarjev dnevno in to za šotor, prikolico, avtomobil, uporabo sanitarnih in kopanje v termalnih bazenih. Ker so počitniške hišice štiriposteljne, je zanimiva primerjava.

Uporabniki zasedene počitniške hišice (4 osebe) plača v glavni sezoni (enako ceno kot uporabnik kampa) 750 dinarjev na dan v pose- zoni pa še 5.000 dinarjev pavšala mesečno. Res edinstven primer višjih cen v mr- tvi sezoni.

Hopla, da ne bom pri- stranski. DS tozda Terme Čatež nam omogoča za se- zonski pavšal 90.000 dinar- jev mesečno neomejeno šte- vilo gostov v objektu. Po- nudba je vsekakor vredna pre- misleka, saj v današnjih dneh skoraj ni smotno in ekonomsko upravičeno, da bi na eni postelji spal samo en delavec.

Res, hvala za nasvet, saj iz njega lahko sklepamo, da cena sploh ni bistvena, ampak je pomembna le tehnika nastanitve.

Zakonski par bo za 10-dnevno bivanje (ob predvi- deni polni zasedenosti) pla- čal 30.000 din, kar pomeni 1.500 dinarjev na osebo dnevno, trije pari skupaj bi plačali samo 10.000 din ali 500 din na osebo dnevno. Če bi ti trije pari s seboj pripe- ljali tudi otroke, bi sicer v hišici ustvarili razmere, kot jih imajo naši štirinožni pri- jetelji ob koritu, cena pa bi bila bistveno nižja. Morda sem se izrazil nekoliko gro- bo, toda predloga odgovor- nih v Čatežu ne morem razu- meti drugače. Ne glede na dejanske razmere so namreč postavili pavšal, ki je enak najvišji ceni pri polni obre- menitvi in si tako zagotovili na svojem žiro računu okro- glo staro milijardo dinarjev mesečno.

Uporabniki smo lahko ob tej odločitvi le zadovoljni, ker v pavšal niso vključili hotelskih zmožljivosti. Po isti logiki, kot nam zaraču- navajo prazno posteljo in uporabo bazena, ne glede na uporabo, bi nam lahko zaraču- nali vsak dan tudi zrezek in liter vina. Če na vso stvar gledamo celovito, je težko presoditi, ali je komična ali tragična. Uporabniki smo v počitniške hišice vložili pre- ceje denarja. Ker so te hišice žal nepremakljive, so za ne- katere postale tako drage, da jih ne bodo mogli uporabljati, vsaj tisti ne, ki so vanje vlagali.

Prav zanimivo je, kako v naši družbi nekaterim kljub vsem ustanovam ekonom-

skih podlag uspe »povsem zakonito« zaračunati »pro- stor pod soncem«, zraven pa dobijo celo govornika, ki de- lavce – investitorje prepri- čuje, da je to zanje velika pridobitev. Morda sem pre-

več skeptičen, toda mislim, da delavski turizem zaradi takšnih prijemov ne bo imel perspektive.

Predsednik konference sin- dikata DO THN Metod Ferbar

Predsedstvo Obalnega sveta ZSS Koper je ob informacijah v sredstvih javnega obveščanja o izjavah tržaškega župana Arduina Agnellija o mednarodnopravnem statusu Istre na seji 22. 8. 1986 zavzelo takšno

stališče:

V imenu članov Zveze sindikatov Slovenije iz občin Koper, Izola in Piran predsedstvo ob izjavah tržaškega župana o mednarodnopravnem statusu Istre najostreje protestira.

Predsedstvo opozarja, da take izjave resno ogrožajo razvoj mirnega, dobrososedskega sodelovanja in niso v interesu delavcev z obeh strani meje, ki z vsakodnevnim ravnanjem izpričujejo, da hočejo dograjevati sožitje na tem območju.

Z uglednega in odgovornega mesta tržaškega župana je Arduino Agnelli javno nastopil tako, kot si odgovoren javni funkcionar ne sme dovoliti: neugledno in neodgovorno. Čeprav niti veljavni mednarodnopravni dokumenti, katerih podpisnik je Republika Italija (londonski in osimski sporazum ter Helsinška listina), še manj pa zgodovinska dejstva tržaškemu županu ne dajejo nikakršne osnove za odpiranje vprašanj, ki ne obstajajo, je uradni predstavnik italijanske republike to storil in ponovno dal vedeti, da revanšizem v Trstu še živi in da ima (trenutno) podporo tudi z najvišjega mesta.

Predsedstvo Obalnega sveta ZSS meni, da je ravnanje tržaškega župana resen incident, ki ne prispeva h krepitvi kulture sožitja ob meji, vendar hkrati izraža prepričanje, da so demokratične sile, ki jim dobro sosedstvo in razvoj sodelovanja pomenita pomembno vrednoto, v Trstu močnejše.

V imenu delavcev občin Koper, Izola in Piran predsedstvo pričakuje, da bodo naš protest jugoslovanski predstavniki v Italiji takoj posredovali županu Agnelliju in drugim ustreznim organom.

Za predsedstvo Obalnega sveta ZSS Koper predsednik Ciril Mezek

○ štrajkih po mariborskih štrajkih

ZAKAJ DELAVCI ŽVIŽGAJO SINDIKALISTOM

Že sama beseda »štrajk« razburka duhove. Saj ne, da bi bilo to redek pojav, tudi v skrivnost jih ne ovijajo več. So pa štrajki v naši družbi tako svojevrstni, tudi neraziskani, kratka, tako in drugače vsi-jo v zraku, da okoli njih vselej završi. Še sploh, če jih je več v kratkem času in na strnjemem prostoru. Kot nedolgo tega v Mariboru. . .

»Gre za tri prekinitve dela«, nam je pojasnil Franc Štelcer, predsednik mariborskih sindikatov. »V Piku je bila raven osebnih dohodkov tako nizka, da je bila že ogrožena eksistenca delavcev. V Metalni ni šlo toliko za raven kot za politiko osebnih dohodkov. V bolnišnici pa je vzrok splošen položaj družbenih dejavnosti.«

Bolnišnica nas je še posebej zanimala, ker je ta prekinitve vzburla tudi politične vode. Treba bo namreč ugotoviti, koliko je za prekinitve dela v mariborski bolnišnici kriv mestni izvršni svet.

Imenovali smo posebno komisijo, ki bo raziskala vse okoliščine. Res letijo obtožbe na rovaš mariborskega izvršnega sveta, češ da je prekinitve le reakcija na njegovo vmešavanje v delitev osebnih dohodkov. Tako približno meni konferenca sindikatov v bolnišnici in tudi ocena mestnega odbora sindikata delavcev zdravstva se nagiba v to smer. Sodi, da je bil poseg izvršnega sveta v nagrajevanje (preprečil je izplačilo poročuna za prvo poletje) »neutemeljeno poseganje v samoupravne odnose«.

Pomanjkanje političnega poslušanja

Kar naravnost smo povprašali, ali mestni sindikati morda ne beže od ocene. Saj vemo, da komisije ustanovljamo običajno tedaj, ko nočemo jasno in glasno povedati neljubih resnic:

»Ne, v tem primeru to resnično ne drži. Položaj je tako zamotan, vzroki tako zapleteni in prepleteni, da smo komisijo morali ustanoviti. Vse drugo bi bilo prenašljivo sojenje na pamet. Komisija je zahteval tudi mestni odbor sindikata dejavnosti. No, nekaj pa lahko rečem – mariborski izvršni svet bi lahko pokazal več političnega poslušanja, kot ga je. To je moje osebno mnenje.«

Pomagal je tudi Ivan Atelšek, sekretar mestnega sveta ZSS Maribor:

»Izvršni svet in strokovne službe verjetno ne morejo biti edini krivec. Sokrivi, to že. Zdaj to razčlenjujemo in potem bomo vsakomur pošteno povedali, kar mu gre. Z različnimi manevri prehudo vozimo ljudem po živcih in ni čudno, da jim včasih popuste. Ogovorni so tudi tisti, ki bi morali poznati razpoloženje in vedeti, kaj se

lahko po posameznih ukrepih zgodi.«

Ko je izvršni svet izgubil bitko. . .

Nadaljeval je Franc Štelcer:

»V takšnih primerih začnejo očitki leteti na vse strani. V bolnišnici menijo, da je kriv izvršni svet. Ko je zavrl izplačilo poročuna, je zavrelo. Spontano, kot pravijo in hkrati trdijo, da bolniki niso pretrpeli nobene škode. Zdaj pa ugotavljam, kako se lahko toliko ljudi naenkrat zbere na dvorišču in hkrati poskrbi, da je za bolnike vse postorjeno?! No, sindikat se v strokovne ocene ne misli spuščati. Navzkrižne informacije bomo pač poskusili objektivizirati.«

tudi na naše sklepe. Predsedstvo mestnega komiteja ZK je sicer obsodilo prekinitve kot metodo in zahtevalo ugotavljanje odgovornosti komunistov. Za nas v sindikatih je bistveno, da se z ljudmi takole telovaditi ne da. Štrajk res ni bil pravšnja metoda. Sindikat v bolnišnici bi moral stvar pravočasno zaostri in nas obveščati. Tega žal ni storil. Toda delavci tam vztrajajo, da je krivec kljub globljim vzrokom neposredno mestni izvršni svet.

Glejte, v sindikatih si ne smemo dovoliti, da bi izvršni svet prekoračeval pooblastila. Če mu bomo to dovolili enkrat, jih bo gotovo še večkrat. In tu imajo delavci prav. Če se drže okvirov resolucije, se izvršni svet nima

vsega naredil prej, zdaj nima nobenega smisla drezati vanje. In prej ni bilo vse storjeno, kot bi bilo treba. Izvršni svet ga je očitno polomil in tu imamo sindikati povsem jasno nalogo – braniti to lju-bo samoupravo in z vso pravico iti v opozicijo oblasti, kadar jo hoče kršiti!«

Pomenek je od bolnišnice zajadral k štrajkom naploh pa k vlogi sindikata, k pravilom politične igre:

»Ja, ta pravila gotovo morajo biti. Današnji čas je dokazal, da jih nimamo«, je pri-bil Vladimir Haas. »Grem na štrajk in vselej srečam predstavnik oblasti. Delavci me kajpak izžvižgajo. Če bi bil dosleden, bi moral odstopiti. Kakšni sindikalisti pa smo, če nam delavci žvižgajo?! Ker pa pridemo vsi skupaj, je jasno, da mi ne bodo plo-

ima vselej prav in 2. točka, če ima prav mož, velja sklep iz 1. točke.

Vidite, na približno tak način nas pozivajo k sodelovanju. Za tako sodelovanje pa seveda ne morem in ne smem biti.«

Dopolnil ga je Franc Štelcer:

»Bili smo pri vseh kršiteljih osebnih dohodkov – ne zato, da bi zniževali. Hoteli smo videti, kaj lahko vsi skupaj storimo, da bo denarja za osebne dohodke še več, da bo spodbuda za to, da se več ustvari. Pa so nam jih napeli, kaj da imamo proti izvršnemu svetu. Nič!«

»Seveda nič, vsi smo zato, da spoštujemo dogovore, resolucije«, je povzel Vladimir Haas. »Življenje pa prinaša

pa dokazovat, da morajo dobiti to podporo, ono subvencijo. . .

»Če ne bomo vsebinski, če bomo slepi za življenje, če bomo udarili kot »maksim« po diviziji, bo hudič«, meni Franc Štelcer. »Štrajk na štrajk nas čaka, delavci so užaljeni, ker jim delo, in to trdo delo, ne zagotavlja primerne življenja. Štrajk ni dobra metoda, toda delavci bodo morali nekako predložiti družbi račun, kako in zakaj so prizadeti.«

Štrajki na napačen naslov

Povprašali smo ali ni to polaganje računa družbi po normalnih, samoupravnih poteh morda stvar izgubljenega zaupanja. Ali niso bili delavci v posameznih primerih in v splošnih zahtevah prevečkrat ogoljufani? Odzval se je Vladimir Haas:

»Hm, za motiv gre pri vsem tem. V Piku denimo so štrajkali proti vodstvu. Če bi bili prav obveščeni o vzrokih svojega nevdržnega položaja (so tekstilci in pretežni izvozniki), bi štrajkali proti komu drugemu. Moti me, ker še noben štrajk ni bil organiziran tako in zato, da bi delavci vedeli, zakaj in proti komu pravzaprav štrajkajo.

Pogovoru se je pridružil Vladimir Haas, predsednik medobčiskega sveta ZSS podravske regije in takole zastavil:

»Izvršni svet je z vodstvom bolnišnice očitno vodil bitko, za katero na sindikatih niti vedeli nismo. Ker je izgubil, je zahteval, naj osebnih dohodkov ne povišujejo. V bolnišnici pa so dobro vedeli, da njihov indeks zaostaja za indeksom drugih delavcev v slovenskem zdravstvu in tako je počilo.

Ponavljam, o tem nismo nič vedeli in zdaj proučujemo ves potek dogodkov, njihove vzroke in posledice. Žoganje s povišanjem, že sprejetim, umaknjem in spet sprejetim, je bilo rečeno sumljivo.«

Kdo komu meša štrene

Zanimalo nas je, kako sta si v teh sicer nedokončnih ocenah enotna zveza komunistov in sindikati. Slišali smo namreč, da sta si navzkriž. Odgovoriti je poskusil Vladimir Haas:

»Verjetno tudi ZK še čaka,

kaj vmešavati v njihov način nagrajevanja. Tu ga je naš izvršni svet polomil – dvakrat! Tudi v njegovem zadnjem zapisniku vidim, da spet skuša mešati njihovo politiko nagrajevanja. Dirigira in se ne zaveda, da s tem prevzema neposredno odgovornost za politiko osebnih dohodkov.

Pravica sindikata do svojega mnenja in akcije

Ja, zveza komunistov. Hoče diferenciacijo v kolektivu, toda ne verjamem, da ji bo uspelo. Veliko komunistov je sodelovalo v štrajku in slišal sem, da kanijo sekretarji osnovnih organizacij odstopiti, da nekaj komunistov vrača knjižice. . . Tega sicer ne trdim, nisem preverjal. Vem pa, da so enotni in da bo težko. Že je mogoče slutiti prikrito grožnjo. Saj naposled triumfirajo. Do popravkov osebnih dohodkov je namreč prišlo in dobili so celo več, kot so sami hoteli.

Dalo bi se drugače, ni bilo potrebe po štrajku. A če nisi

skali. Mislijo; Ja, saj potem je sindikat njihov, občinski, ne pa naš!

Celo zakonodajalec v interventnem zakonu daje možnost, da delavci sami odločajo. V okviru zakona seveda. Jaz pa naj zdaj brez zadržkov stojim z izvršnim svetom?! Nak, dolžnost mi narekuje, da stojim za interesi delavcev. Izvršniki mi res očitajo, češ, če sem proti njim, sem proti zakonu. Ni res! Braniti moram kolektiv, tovarno. Moram jih hvaliti, da se trudijo, garajo, da imajo programe. Moram povedati, da bo hudič, če jim boš jemal že tako borne osebne dohodke. . .«

Vsi trije sogovorniki so se strinjali, da so zdaj sindikati tarča očitkov s strani občinske politike, češ, kaj se pa greste, kaj nas ovirate. . . Menili so, da je to posledica nerazumevanja, nepoznavanja pravil igre v politiki in tudi nevarnosti, da »sindikat nekaj rogovili.«

Zadevo je z dovtipom ponazoril Ivan Atelšek:

»Sporazum med ženo in možem je tak – 1. točka, žena

svoje. Delavci že tako krivijo sindikat, da je odgovoren za nizke osebne dohodke. Ne le delavci, tudi direktorji, izvršniki, vsi. Snažilka pride k direktorju tarnat, da s plačo ne more živeti, pa jo ta zavrne, češ kaj meni težiš, saj je sindikat določil razmerje med nama.

Raje v Dravo . . .

Tu ga lomimo. Sindikat bi moral skrbeti za najnižje osebne dohodke, za to, da bi vsak delavec res dostojno živel. Tako nas pa v vse potunkajo. Sindikat goni o ekonomskih stanarinah, o ekonomskih cenah, pa nikjer na svetu nimajo ekonomskih cen komunale, javnega prevoza. . . Povsod tako ali drugače ščitijo osnovno življenjsko raven, pri nas pa delavci toliko da ne beračijo.«

Spoznali smo, da razmere v Mariboru res niso rožnate (kot tudi drugod ne). Na spisku tistih, ki so perveč delili, je kar 52 organizacij združenega dela, zraven pa je pritisk na center za socialno delo vse večji?! Potrebe po socialni pomoči so zrasle za 20 odstotkov, pri tem pa veliko delavcev meni, da bi šli raje v Dravo kot

Ne poznajo pravih krivcev!«

Nadaljeval je Franc Štelcer:

»V Metalni je bil štrajk druge sorte, bolj zaskrbljujoč morda. Res osredotočen na osebne dohodke, toda ker so ti razmeroma visoki, kaže na ostro rapoloženje delavcev nasploh, na splošno nezadovoljstvo.«

»V Piku in Metalni gre za ogorčenje nad takšnimi in drugačnimi privilegiji«, je vskočil Ivan Atelšek. »Delavce moti neenakost, neupravičene možnosti pridobivanja zaslužka. Vse skupaj pa vsaj neposredno kaže na družbo v celoti.«

Končal je Vladimir Haas: »Nobeno zlo niso ti štrajki! Resolucija ti lahko povzroči, da se leta in leta najslabša občina uvrsti na vrh osebnih dohodkov, dolga leta dobra, hvaljena občina pa je kar nenadoma na psu. Pa saj mora priti do štrajkov. In zato smo tu, zato smo politiki, da pokažemo družbi, da se z ljudmi ne more igrati z matematiko. Moramo prepričati naše izvršnike, da je treba vzeti pamet v roke in se vsebinsko, življenjsko lotevati stvari.«

Ciril Brajer

Harare

NEUVRŠČENI ZA RAZOROŽITEV IN RAZVOJ

Osmega vrha neuvrščeni se je udeležila 101 država, kar dokazuje, da ostaja politika neuvrščeni še naprej privlačna zlasti seveda za države v razvoju. Te namreč pričakujejo, da bodo z drugimi naprednimi silami uspele v prizadevanjih za novo gospodarsko ureditev na svetu. Bistvo teh naporov je, da bi države v razvoju bile enakovredne pri doseganju svojih gospodarskih ciljev, da bi imele enake možnosti za to. Od vsega je najbolj pretresljivo, da je še zmeraj tretjina človeštva lačna, in to v času, ko svet vsako leto za oboroževanje porabi kakih tisoč milijard dolarjev. Približno tolikšni so tudi dolgovi države v razvoju, zato so neuvrščeni v Harareju zelo neposredno povezali možnosti za premagovanje svetovnih gospodarskih težav z zahtevo po prenehanju oboroževalne tekme.

Osmi vrh neuvrščeni se je začel natanko 25 let po njihovi prvi konferenci v Beogradu. Premier Zimbabveja Robert Mugabe je v pozdravnem govoru med drugim rekel: »... Naj naše razprave prežema ustvarjalni prijem, kakor so ga opredelili Tito, Nehru, Naser, Sukarno, Nkrumah in drugi, ki so na današnji dan pred 25 leti ustanovili naše gibanje. Ne moremo – in tudi ni potrebno – takoj uresničiti, kar so oni začeli, saj se naš boj nadaljuje...«

Robert Mugabe, ki je na uvodnem zasedanju sprejel dolžnost zavezanca predsedujočega v gibanju, je takole opredelil razmere po svetu in temeljne cilje gibanja. »... Današnji svet se sooča z mnogimi izzivi, še zlasti s prizadevanji za gospodarski razvoj, za človeške pravice, pravičnost in človeško dostojanstvo. Toda nad vsemi vprašanji je razoroževanje. Če ne najdemo rešitve za to, je vse drugo brez pravega pomena. Človeštvo

mora odpraviti nevarnost, da bi prišlo do jedrske vojne in njegovega samoučičenja... »Današnji svet,« je rekel Mugabe, porabi vsako minuto dva milijona dolarjev za orožje. Na vsakih sto tisoč ljudi pride 556 vojakov in le 85 zdravnikov. Če bi izločili le petino letnih izdatkov, ki jih svet namenja oboroževanju, bi že do leta 2000 povsem odpravili lakoto.«

V oceni sedanjih gospodarskih razmer so na konferenci v Harareju z veliko zaskrbljenostjo ugotovili, da se položaj države v razvoju iz leta v leto slabša in sicer ne le zato, ker morajo nekatere od njih posojilodajalcem dati celo več kot polovico svojih deviznih zaslužkov. Tretjina držav v razvoju lani, bodisi sploh ni povečala narodnega proizvoda bodisi da se je ta celo zmanjšala. Cene surovin (te pa so poglaviti izvozni zaslužek teh države, so se v letih od 1980 do 1985 povprečno vsako leto zmanjšale za 7,4 odstotka, kar pomeni, da so se že tako skromna sredstva teh držav še zmanjšala.

Opreti se na lastne sile

Kljub zaostrenim svetovnim gospodarskim razmeram pa ne gre iskati rešitev zgolj v korenitih spremembah v odnosih med severom in jugom. Neuvrščeni, ki domala vsi sodijo v krog države v razvoju, bi lahko svoj položaj popravili, ko bi okrepili medsebojno sodelovanje. Čeprav so se na sedmem vrhu v New Delhiju dogovorili za okrepitev gospodarskega sodelovanja, je to še zmeraj daleč za možnostmi in ravnijo političnih stikov. Indijski premier Radživ Gandhi, ki je doslej predsedoval gibanju, je dejal, da bi večje gospodarsko sodelovanje med neuvrščeni okrepilo tudi njihove pogajalske možnosti v pogovorih z razvitim de-

lom sveta. »Neuvrščeni morajo upoštevati dejanske odnose, čeprav se jim tudi v boju za novi gospodarski red ni potrebno odreči temeljnemu cilju gibanja,« je dejal Gandhi.

Med posebej odmevne govore, izrečene na sestanku v Harareju, je šteti nastop zambijskega predsednika Kenetha Kaunde. V realističnem slogu, značilnem zanj, je opozoril na nenehno slabšanje mednarodnih razmer, kar je v prvi vrsti posledica oboroževalne tekme in prizadevanj veselih za prevlado. Posebej je opozoril na nevarnosti, ki jih ima za gibanje iransko – iraška vojna. Ta se nadeljuje kljub mnogim pozivom, zapisanim bodisi v listinah neuvrščeni bodisi resolucijah Združenih narodov.

Razumljivo je, da so afriški voditelji posebno pozorni namenili južnoafriškemu apartheidu in namibijskemu vprašanju. Keneth Kaunda je, na primer, še enkrat pozval ZDA, Veliko Britanijo in Zvezno republiko Nemčijo, naj se pridružijo gospodarski zaporu rasističnega režima in s tem pomagajo človeštvu sprati sramotni madež resnega razlikovanja.

Ceprav v Harareju pri ocenjevanju razmer po svetu niso prezrili nobenega od kriznih žarišč, je vendarle očitno, da tokrat bližnjevzhodna kriza ni bila v ospredju; deloma zato, ker so za mir in varnost v sedanjih okoliščinah nevarnejši spopadi v drugih delih sveta (zlasti vojna v Zalivu in jug Afrike), deloma pa tudi zaradi nenotnosti Arabcev. V bistvu gre za dva bistveno različna prijema. Medtem ko so zagovorniki tako imenovanega političnega realizma (Egipt) pripravljani na pogajanje z Izraelom, radikalna struja to zavrača. Vodstvo PLO je nekako na sredini in se zdaj nagiba k enim, drugič spet k drugim.

Od arabskih voditeljev je

tudi v Harareju pritegnil pozornost Gadafi. V svojem značilnem slogu je obtožil ZDA, da so vir vsega zla na svetu, in sporočil, da se bo Libija še naprej odločno borila proti ameriški imperialistični zaroti. Sicer pa je Gadafi pripotoval v Harare potem, ko se je sestanek že začel. Z državo gostiteljico se namreč libijske oblasti niso mogle dogovoriti, kako zagotoviti Gadafijevo varnost. Poročevalci iz Zimbabveja so med drugim sporočili, da je libijski voditelj hotel pripeljati s sabo kar 1500 pripadnikov osebne straže. Toda, ko so ga gostitelji prepričali, da mu ne preti nobena nevarnost, je pripotoval brez tako številnega spremstva.

Nekateri voditelji neuvrščeni držav so ljubitelji dolgih govorov, v katerih skušajo kar se da celovito prikazati svoje poglede na svet in glavna vprašanja v njem. Eden takih govornikov je bil iranski predsednik Khomeini, ki je tudi ob tej priložnosti zelo ostro napadel Irak in njegovega predsednika Huseina. Zambijski premier Mugabe, ki je predsedoval plenarnim sestankom, je skušal prepričati govornike, naj bodo čim krajši, saj sicer vsi se bodo imeli možnosti povedati svojih stališč. To opozorilo je ponovil pred nastopom kubanskega voditelja Fidela Castra, ki tudi slovi po zelo dolgih govorih. Castro je na ta poziv odgovoril: »Soglašam, naj v prihodnje velja to načelo. Toda šele po meni.«

Ugled Jugoslavije

Jugoslovanska udeležba na osmem vrhu neuvrščeni v Harareju je bila odmevna, vendar vsekakor manj kot v času Tita. Večina govornikov je poudarjala izjemne zasluge ustanoviteljev gibanja in še posebej predsedni-

ka Tita, ki je z Naserjem in Gandhijem na Brionih leta 1956 snoval gibanje, ki je postalo tako pomemben dejavnik pri prizadevanjih za pravičnejši svet.

Jugoslovansko delegacijo je vodil predsednik predsedstva Sinan Hasani. V svojem nastopu je med drugim dejal: »... Od sestanka v New Delhiju do danes se kaj dosti ni zmanjšala napetost v mednarodnih odnosih. Krize, blokade, politika terdelovanje po načelih nasilja, pritiskov, agresije in intervencije, vse to še vedno daje pečat času, v katerem živimo. Neodvisnost in varen razvoj mnogih držav, še zlasti neuvrščeni, sta ogrožena. Poleg tega ni konca konfrontacij v prizadevanjih po premoči in vplivu na svetu.«

Že od prve konference v Beogradu pozivajo neuvrščeni vse človeštvo k razumu in zrelosti, k popolni odpravi jedrskega in klasičnega orožja pod mednarodnim nadzorstvom. Toda doslej so se arzenali mnogotero povečali in se izpopolnili v svoji uničevalni moči. Ravnovesje strahu ni in ne more biti zagotovilo miru in varnosti. Razumljivo je, če je danes glas človeštva proti orožju močnejši, kot je bil kdaj prej. Gibanje neuvrščeni je kot največja sila miru na svetu dolžno poskrbeti, da bo ta glas učinkovit, da bo odločno terjal takojšnjo ustavitev in prepoved vseh jedrskih poskusov, prepoved prenašanja oboroževalne tekme v vesolje, čimprejšnji sporazum o korenitem zmanjšanju in končni odpravi strateškega in taktičnega jedrskega orožja, kakor tudi onega s srednjim dosegom, ter še vseh drugih sistemov in sredstev za množično uničevanje. Jugoslavija podpira vse tvorne pobude za razorožitev...«

Ludvik Škoberne

PODOBNOST Z »ZELENIMI«

Vrh neuvrščeni v Harareju je potekal pod močnim vtisom težav, ki pritisajo na članice tega »najbolj množičnega gibanja v zgodovini človeštva«. Število članic pa nikakor ni porok, da bo mogoče njihove dogovore uresničiti. Najprej zato, ker so ti praviloma zelo splošni in se izogibajo opredeljevanju o najbolj spornih zadevah – zlasti, če so neuvrščeni neposredno vpleteni. Poleg tega ne moremo spregledati dejstva, da tako kot vse druge tudi neuvrščene države ne morejo mimo svojih nacionalnih interesov, pa naj gre za verske, ideološke, kulturne, vojaške ali gospodarske.

Če skušamo pretehtati dejansko vlogo neuvrščeni v današnjem svetu, bi lahko primerjali njihov položaj z gibanjem evropskih ekologistov. Ti si prizadevajo za visoko moralne in pravične cilje, ki bo zagotavljal tudi prihodnjim rodovom zdravo življenje.

»Zeleni« v bistvu nasprotujejo profitaški logiki in nekritičnemu izkoriščanju naravnih bogastev. Pravijo, da bi bilo za človeštvo veliko bolje, ko bi naš razvoj usmerili predvsem k izboljševanju medčloveških odnosov. V resnici le malo ljudi nasprotuje takemu razmišljanju, seveda le dotlej, dokler se ni treba čemu odreči. Takrat pa stopijo v ospredje dejanski interesi posameznikov ali skupine in jih ne moti, če je njihovo resnično prizadevanje v nasprotju s cilji, ki jih razglašajo.

Neuvrščeni so na svojo zastavo zapisali cilje, ki so v skladu z ustanovnimi listinami Združenih narodov. Pravzaprav še bolj poudarjajo moralnost kot glavno merilo odnosov med državami.

Toda v svojem vsakodnevnem delovanju prihajajo zelo pogosto navzkriž z ideologijo, na katero se sklicujejo.

Pri tem pa ni preveč prepričljivo sklicevanje na »kolonialno dediščino«, kar naj bi pomenilo, da so tudi za spopade med neuvrščeni krive kolonialne vesile. Sploh je ena izmed značilnosti tako imenovanega radikalnega dela neuvrščeni gibanja, da skuša odgovornost za svoje notranje težave in slabe mednarodne razmere zvaliti izključno na imperialistične sile, še posebej na ZDA. Taka enostranskost pa ima pogosto tudi zelo neprijetne posledice. Ameriški »odgovor« na obtožbe te vrste je namreč zmanjševanje deleža, ki ga ZDA dajejo za pomoč državam v razvoju. Tako je Reaganova vlada npr. sklenila v času konference v Harareju drastično zmanjšati pomoč Zimbabveju zaradi »neutemeljenih obtožb« na račun ZDA.

Neuvrščeni so na svojem 8. vrhu znova celovito opredelili odnos do poglavitnih vprašanj sodobnega sveta. Toda kot so natančni pri analizi razmer, pa po drugi strani skoraj nimajo moči, da bi jih korenito spremenili. To bo mogoče šele takrat, ko bodo prepričali tudi druge, da so spremembe potrebne zaradi prihodnosti vsega človeštva, ne samo zaradi neuvrščeni. Tudi v tem pogledu so podobni »zelenim«, ki se bojujejo za lepši svet za vse ljudi, pa vse prepogosto trčijo ob zid brezobzirnega profitarstva. Toda kljub temu ne moremo reči, da so ta prizadevanja zaman. Ko jih ne bi bilo, bi bile razmere na našem planetu še veliko slabše, kot so.

L. Š.

Ciril Zlobec za revijo Naš delavec

BODIMO ODPRTO JEDRO

V zadnjem času veliko razmišljamo tako o svoji narodni zavesti – o slovenstvu – kot o kulturi. Manj se ob tem zavedamo, kako tesna zveza je med njima, kako se medsebojno pogojujeta: kjer ni kulture, plahni tudi narodna zavest, in kjer usiha narodna zavest, tudi kultura životari na obrobju družbe.

Za slovenske razmere že lahko trdimo, da je narodna zavest dandanes zelo živa, pogosto celo nevarno razbojena. Nekateri jo zaznavajo v sebi kot nekakšno duhovno bolečino, ki je še najbližje občutku ranjenega ponosa. Današnji svet – predvsem zaradi televizije, potovanja itd. – je nenehno odprt in vsak dan tako rekoč v celoti in posameznostih pred našimi očmi. Vsak, posameznik in narod, išče v tej podobi dneva in sveta svoje mesto, »svoj prostor na soncu«, kot so vedeli to naravno človeško potrebo po javnosti opredeliti že naši davni predniki, in kakšen občutek ga obide, če se v njej ne najde? Če »svojega prostora na soncu« preprosto ne odkrije? Popade ga malodušje, občutek manjvrednosti, nezadovoljstva. Če pa je uporniška narava, se umakne v že omejeno duhovno bolečino, spreminja jo v filozofsko trpljenje, v nekakšen etos in išče svojo in svojega naroda veličino v izjemnosti tega trpljenja, ki nas kot zgodovinsko žrtev, kot zaznamovanca usode povzdiguje nad druge.

Taka narodna zavest seveda lahko izhaja tudi brez kulture, ker je zmerom in v vsakem primeru pasivna, trpna, zmerom brez programov, prepuščena toku, ki jo bolj premetava kot nosi.

Kultura pa daje narodni zavesti ustrezno samozavest, trezen občutek o lastni vrednosti ne glede na tuje mnenje. Kultura pomeni duhovno in intelektualno ravnotežje, pomaga nam, da odkrijemo in utemeljimo »svoj prostor na soncu« predvsem sami v sebi, šele od tu, od trdnega jedra samega sebe, vodijo poti v družbo, svet, v čas.

Toda: čeprav se narodna zavest in kultura prepletata ter sta druga od druge odvisni, imata vendarle tudi vsaka svojo posebnost: narodna zavest je iracionalna, neulovljiva, in se prebuja v nas kot odgovor na pomembne stvari zunaj sebe: človeška ali narodna ogroženost (zato je dosegla narodna zavest med narodnoosvobodilnim bojem, svoj najvišji vzpon), neuspešnost soočanja s sedstvom ali širšim svetom, nemoč izhoda iz kakršnekoli krize (kar se nam dogaja v zadnjem obdobju), skratka, v nas se oglašata kot nekakšno opozorilo, da bi se morali dvigniti, odločneje stopiti naprej, odstraniti ovire, pred katerimi smo malodušno obstali in tako napej. Če stvari poenostavimo, bi lahko rekli, da je do bolečine poudarjena narodna zavest zmerom znamenje takšne ali drugačne navadno kar resne krize.

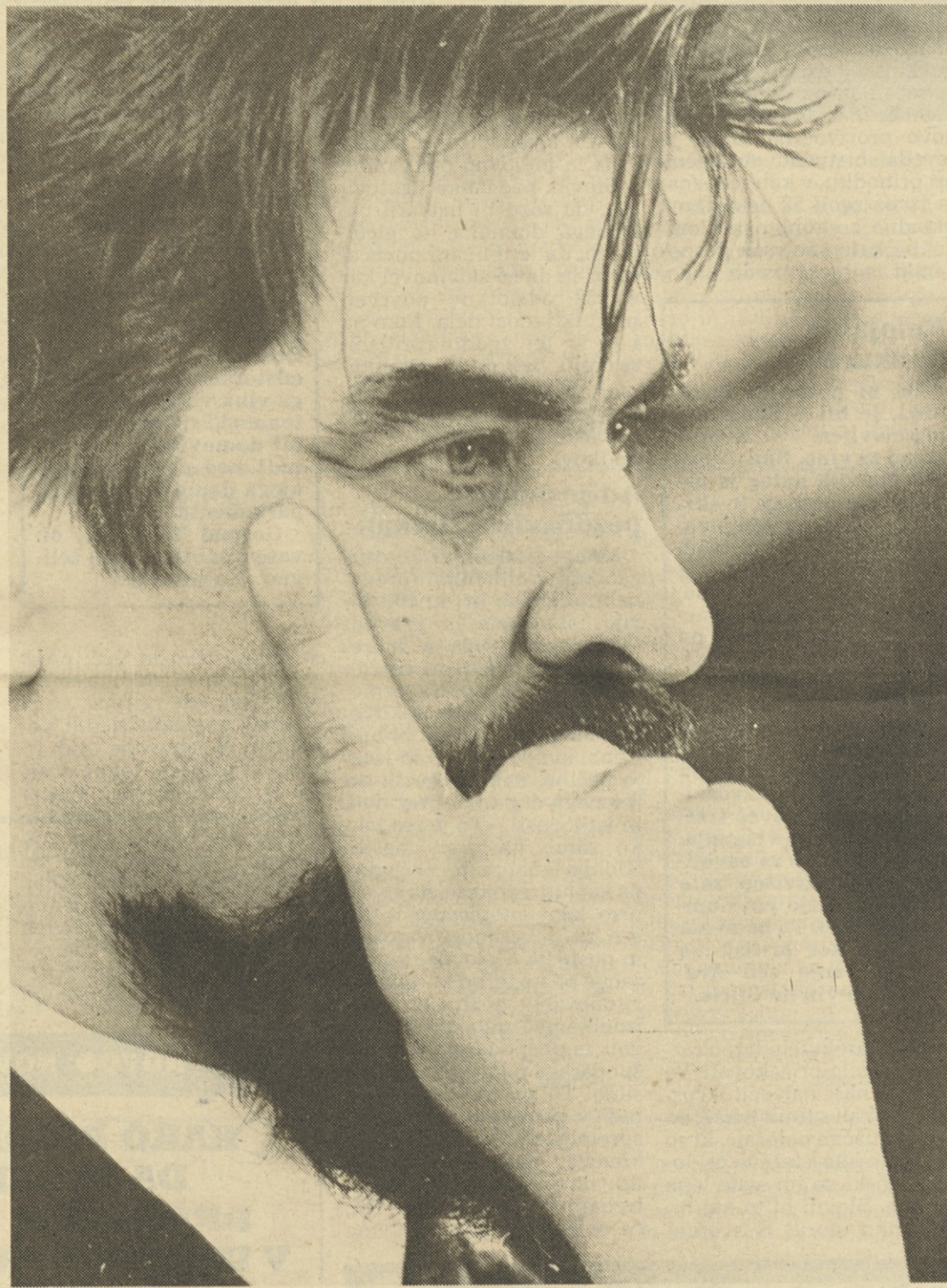
Če narodne zavesti pravzaprav ne moremo vzgajati, ne usmerjati, ker jo, kot rečeno, prebujajo razmere in stanja zunaj nas, je narodna kultura dejavnost, ki jo je mogoče v precejšnji meri načrtovati, usmerjati, uporabljati za dvig duhovne in gnotne ravni družbe, čeprav je treba v isti sapi povedati, da je tudi kultura občutljiva rastlina, ki je ne moremo poljubno gojiti in ne

uporabljati. Ob sleherni zlorabi se obrne proti nam! Kultura je, preprosto rečeno, neke vrste duhovna moč, ki je ne smemo utegnjevati v njenem naravnem pretoku, moramo pa ji, ko je dovolj polna, izkopati nove struge, poglobiti njena stara rečna korita. Zato je največja zmeta, če na kulturo gle-

čina zunaj družbene ali državne skrbi in varuštva. Narodna zavest pa se pri njih največkrat prekriva z občutkom pripadnosti državi in varnosti, ki jo država daje svojim državljanom.

S slovensko kulturo in narodno zavetje pa je precej drugače. Pri nas sta narodna zavest in kultura starejši od

politični in ekonomski obstoj slovenskega naroda tako v jugoslovanski skupnosti narodov in narodnosti kot v srednjeevropskem prostoru, s katerim smo zemljepisno in v nemajhni meri tudi zgodovinsko povezani. Naša usoda je torej, če smem uporabiti ta visoki izraz, da še bolj kot doslej

damo kot na družbeni okras, še huje pa je, če nanjo gledamo kot na sicer neogibno, a potratno družbeno porabo in jo zato tiščimo v njene že znane »okvire«, kot pravimo.

Zapisal bom pregrešno misel: narodi z nekoliko srečnejšo zgodovinsko usodo se ne ukvarjajo kaj prida s svojo narodno zavestjo in ne s kulturo. Pa ne zato, ker bi jim bili nepomembni, ampak zategadelj, ker sta v njihovem življenju samoumevni in se jim ni treba nikoli ukvarjati v vprašanji narodnega obstoja, z narodovo samobitnostjo, duhovno, politično in vsakršno drugo identiteto. Pri takih, praviloma velikih narodih je kultura ena izmed družbenih dejavnosti, ki se pogosto ravna po zakonih tržišča in je največkrat donosna, nemalokrat znotraj sebe same konkurenčna, kar pomeni, da je svobodna in neodvisna, zve-

gradimo in poglobljamo svojo duhovno čvrstost, da se zavedamo svoje kulturne in narodne samobitnosti in da smo, kot sem nekoč že zapisal, odprto jedro, kajti za nas sta enako pogubni tako nekritična samozagledanost vase kot neodgovorna razpršenost v svet.

To posebnost slovenskega narodnega položaja v Jugoslaviji in svetu najbolj nedvoumno ponazarja pred kratkim sprejeti javni dokument o skupnem slovenskem kulturnem prostoru, ki je pravzaprav temeljna listina o naši narodni biti. Mislim, da je ta dokument zgodovinsko pomembna samopredelitev Slovencev in hkrati, v taki obliki, možen samo pri nas. Gre za občutek in dolžnost povezovanja vseh Slovencev, torej tudi zamejcev, zdomcev in izseljencev, v eno občestvo, ki ga sicer ločujejo politika, ideologije, gospodarski sistemi in interesi, nesporno

pa združuje kultura. Gre za oblikovanje narodne zavesti, za primer, ki je edini in edinstven na svetu. Glede na zemljepisno, gospodarsko, politično in zgodovinsko specifično, ki nas je oblikovala in nas še zmerom oblikuje, je prav kultura tista notranja združujoča sila, ki v tem primeru učinkuje kot izrazito politična moč; vendar v svoji najčistejši obliki, brez kakršnihkoli interesov, vnaprejšnjih pogojev in zastrtih ciljev; gre skoraj za mistično poslanstvo: »Biti in ostati Slovenec«.

Ob dokumentu o skupnem slovenskem kulturnem prostoru, ki je dobil v matični Sloveniji vsenarodno podporo, šele prav razume moč velikanski pomen, ki ga ima (ali naj bi ga imela) kultura pri Slovencih. Zato je upravičeno govoriti o njej kot o duhovni moči, ki zmora ohranjati in spreminjati našo zavest. Z nekaj pateti-

ZELENA LUČ ZA CINKARNO

V svoji zgodovini je celjska cinkarna bolj znana po svojih ekoloških grehah kot po svojih poslovnih uspehih. Čeprav so v zadnjih osmih letih veliko naredili za izboljšanje okolja, spadajo še vedno med največje onesnaževalce v Sloveniji. Kratkovidni gospodarski računski »najprej kruh, nato zrak«, se je tudi mesto ob Savinji krepko maščevala. Celjska kotlina spada danes med najbolj onesnažene v Sloveniji. Dolgoročni načrt Cinkarne, ki ga je te dni potrdil tudi centran delavski svet, daje zato ekološki sanaciji prednost. Še prej pa je dolgoročni načrt dobil zeleno luč v občinski skupščini, ko so ga po javni razpravi sprejeli vsi zbori. Zdaj je na potezi Cinkarna, kako bo izpolnila vse ekološke in razvojne obljube. Prednostne, nosilne programske usmeritve tega giganta na področju kemične industrije, na katerih naj bi v prihodnje slonelo težišče razvoja, so predvsem proizvodnja pigmentov, premazov, reprodukcijskega materiala za grafično industrijo, predelava umetnih materialov.

»Dokaj uspešno smo zmanjšali onesnaženost ozračja in voda, zdaj iščemo najprimernejše razvojne rešitve še za trdne odpadke,« je dejal dipl. inž. Vilibald Raznožnik, predsednik pravkar ustanovljenega razvojnega sveta. Medtem ko je Cinkarna še lani spustila v ozračje več kot 2300 ton žveplovega dioksida, naj bi do leta 1990 emisijo plina zmanjšali na 1660 ton letno, to je na 210 kilogramov na uro. Na zahtevo občinske skupščine naj bi v prihodnje zmanjšali delež bazne industrije, tako da bi do leta 2000 dosegla predelovalna industrija, ki je zdaj zastopana z 48 odstotki, okrog 60 odstotkov vrednosti celotne proizvodnje.

Sicer pa bodo med naložbami največ denarja namenili za tako imenovano intenzifikacijo druge faze titanovega dioksida, ki bo veljala več kot deset milijard dinarjev, s čimer so se v tovarni na pritisk javnosti odrekli nameravani postaviti še enega obrata za izdelovanje titanovega belila.

Največ prahu je v javnosti namreč dvignila ravno predvidena zidava nove tovarne titanovega belila (Tio₂), ko se je lani izvedelo, da so Cinkarno pred dvema letoma obiskali visoki predstavniki iz Nemške demokratične republike in naše države. Beseda je tekla ravno o razširitvi proizvodnje titanovega belila, ki je ekološko zelo sporna, saj ne gre le za 11 do 12 ton odpadkov na tona izdelka, ampak tudi za nadaljevanje razvojne poti, ki nas sili v gospodarsko podrejen položaj in v razvijanje najbolj umazane industrije.

In ravno tu se odpirajo razvojne dileme Cinkarne. Lokacija tovarne je na izredno občutljivem ekološkem območju in vprašljivo je ali bi bila Cinkarna donosna, če bi proizvodnja že danes upoštevala vse stroške, ki jih zahteva okolje. Pristati na zahtevo Cinkarne, naj ne bi omejevali njene količinske proizvodnje kar zadeva bazno kemijo, marveč le emisijo, je z ekološkega vidika težko sprejemljivo, saj velike količine škodljivih snovi, posebno še odpadki, dodatno obremenjujejo okolje. Vsak dober gospodar bi moral v svojih razvojnih načrtih upoštevati vse postavke – od stroškov proizvodnje do stroškov za zaščito okolja – da bi se račun izšel.

Načelno sicer povsod prisegamo na hitrejši preustroj gospodarstva na racionalno porabo energije in prostora, za boljšo izrabo vseh naravnih dobrin, in praksi pa se pogosto poslužujemo kompromisnih in polovičnih rešitev. Ekologija se je prikradla v vsak pomembnejši politični govor ali razvojni načrt. V resnici pa bi morala postati ekologija tudi v praksi prednostna naloga iz preprostega razloga: proces poslabšanja okolja je neprimerno hitrejši kot pa prehod iz ekstenzivnega v intenzivni razvoj.

Zapravljen ugled si je zelo težko vrniti. To na svojih plečih čuti tudi Cinkarna. Zdaj je pred njo idealna priložnost, da povrne omajano zaupanje v svojo dejavnost.

Marija Frančeškin

ke bi lahko rekli: »Dokler bo živela slovenska kultura, dokler jo bomo občutili kot moč in zaupanje, bo tudi obstoj slovenskega naroda zagotovljen, zagotovljen v tistem sodobnem pomenu, ki vključuje vse vrvine in možnosti razvoja in napredka, vzporedne hoje z drugimi narodi skozi čas.«

Ta listina ne bi mogla nastati, če bi naša narodna zavest upadala ali če bi plahnela ustvarjalna moč slovenske kulture. Vsak dan sproti ju moramo vgrajevati, slovensko narodno zavest in kulturo, v svoje najbolj drzne načrte za prihodnost. Tako v matični domovini kot v zamejstvu in med izseljenstvom.

Domovina je ena, nam vsem dodeljena. ... je zapisal Zupančič in zaupajmo njegovemu spoznanju, saj pesniki, prispevajo slovenske kulture, niso nikoli speljali naroda na napačno pot in ne v slepo ulico.

(Stran)poti našega izvoza vin

IN VINO VERITAS NAŠE (NE)SPOSODBNOSTI

Jugoslavija je lani zaslužila z izvozom vina 52 milijonov dolarjev, od teh 37 milijonov konvertibilnih in 15 klirinških. Lahko pa bi jih veliko več, če... No, če nam zdajle ne bi bilo treba ponavljati desetokrat premlete zgodbe o znanih slabostih »jugoeconomije«. Tako kot v vseh drugih panogah in na področjih našega družbenega življenja, se tudi pri pridelavi vina srečujemo z nekakovostjo, neposposobnostjo, nesposobnostjo, celo z nelegalno konkurenco. In kot na mnogih drugih področjih tudi pri vinu ne znamo izrabiti tistih (v zadnjem času pravimo komparativnih) prednosti, ki nam jih je dala narava. Na tujem so redka naša vina v srednjem cenovnem razredu največ pa jih seveda prodajajo poceni in so v nižjem razredu. To pa nam zelo nazorno govori, da ni dovolj, če znamo pridelati grozdje in ga stisniti v mošt ter čakati na Martina, ki iz njega naredi vino. Teško bi sicer rekli, da v naši deželi ni sposobnih enologov, ki skrbijo za kakovostno zorenje vina v kletah, kar pomeni, da je v mnogih izmed njih kakovostna kapljica, vendar se tu zgodba ne konča, temveč šele začneja. Začne se prodaja vina, njegov izvoz, kar je najtežji del vseh opravil. In prav v tem najzahtevnejšem delu delamo najslabše.

Večino vina izvozimo v cisternah, kar je vnovičen dokaz za prejšnjo trditve. Ljubljanski Slovin, ki je največji jugoslovanski izvoznik vina (začel je s štirimi sodi leta 1948, danes pa ga izvozi za približno dvajset milijonov dolarjev) in ki je lani zabeležil 56 odstotkov vsega jugoslovskega konvertibilnega vinskega izvoza ter štiri deset odstotkov izvoza nas-

minulem letu z znanimi deviznimi improvizacijami storila vse, kar je bilo v njeni moči, da bi te položaje izgubili. Nerealni tečaj dinarja in podcenjen dolar, ki še zdaleč ne lovi domače domače inflacije in naraščanja naših proizvodnih stroškov, sta naše največje izvoznike (Slovin, Navip, Tikveš, Vinag, Voče, Istra-vino in druge) spravila domala na beraško palico. Slovinovci so letos količinsko kar za polovico povečali izvoz, ki tako pomeni že 70 odstotkov vse njihove proizvodnje. Slika je seveda bistveno drugačna pri prihodku, v katerem znaša izvoz zgolj 52 odstotkov. Skladno z ekonomsko logiko, po kateri se vsak gospodarski subjekt vede tako,

kakovostnimi vini mu bržda ne bi bilo kaj posebej težko preplaviti domačega tržišča. Na srečo pa ljudje iz naših največjih vinarskih organizacij ne niso tako kratke pameti kot naše vlade. Kljub nemogočnim pogojem za gospodarjenje, ki jih spriči vsesplošne socializacije ustvarja zvezna vlada, se vztrajno oklepajo tujih tržišč, ker dobro vedo, da bi jih opustitev tujih tržišč in potem vračanje nanje veliko bolj udarila kot jih zdaj tepe poslovanje na meji donosnosti. Če ostanemo pri izvozu vina in ponovno pokukamo v Slovin, pač lahko ugotovimo, da sozd ni ustvaril načrtnega dohodka ne glede na to, da je tolikanj povečal izvoz in da so slovinovci kar za 32 odstotkov povečali produktivnost dela. Piko na i je v tej zgodbi pritisnil razvpiti zakon o omejitvi plač, po katerem bi tudi Slovin moral vrniti del preveč izplačanih osebnih dohodkov.

Neljalna konkurenca

Da bi pospešili izvoz vina, je bil v Beogradu ustanovljen Zvezni sklad za vino. Ena njegovih glavnih nalog je usklajevanje prodaje in skrbi za enoten nastop jugoslovskega vina na tujih trgih. Kljub temu pa iz leta v leto ugotavljamo, da si naši izvozniki z neljalno konkurenco na tujem tudi sami manjšajo kos devizne pogače. Poteka pa ta neljalna konkurenca na tipičen jugoslovanski način: marsikateremu novemu pa tudi staremu izvozniku so očitno odveč tržnje in vsa tista vlaganja, ki so potrebna za osvojitve nekega tržišča, zato izbira najlažje pot-dumpinško ceno. To pa ni nič drugega kot pritisk na zmanjševanje cen drugih naših vin na tujem.

Adijo devize, pozdravljen Balkan

Mnogi s takšnimi ali drugačnimi političnimi predznaki običajno pri kritiki lovijo ravnotežje in pravijo: »Vsega pa seveda ne moremo napraviti vladi, del krivde za slabe gospodarske razmere odpade tudi na kolektive, ki ne delajo tako, kot bi bilo treba, ki špekulirajo in iščejo načine, kako bi prišli do zelenega dohodka brez dela in kakovosti.« To je res lahko samo na prvi pogled. Globlja analiza te »krivde« pa kaj hitro pokaže, da stvari niso tako enoplastne in da gre za povezanost vzrokov in posledic. Delovne organizacije pa ne težijo k večjemu vgrajevanju znanja v svoje izdelke pač zato, ker jih goji za gospodarjenje in gospodarska politika k tem ne silijo. To se prav lepo kaže tudi v proizvodnji vina, saj spremljajoča industrija (steklenice, nalepke, zamaški itd.) ne sledi zahtevam in potrebam izvoznikov vin. Ali, če rečemo še drugače: vina

Na zdravje, gospod Teltscher

Te dni bo slavil 40-letnico dela na področju proizvodnje in prodaje vin gospod Bernard Teltscher, sin Felixa Teltscherja z Dunaja, ki je leta 1948 kupil pri nas prve štiri sode ljutomerskega rizlinga.

Oče Felix se je kasneje preselil v London, tja pa je z njim potoval tudi rizling iz ljutomerskih goric. Danes se v Londonu tvrdka Teltscher Brothers LTD. imenuje Lutomer House. Slovin ji prodaja na leto milijon litrov vina. Prav po zaslugi Felixa in Bernarda Teltscherja je laški rizling iz Ljutomera danes najbolj popularno vino v Veliki Britaniji in pomeni 2,9 odstotka vsega prodane vina v tej deželi. Ljutomerski rizling je že dobil domovinsko pravico tudi med poslanci spodnjega doma britanskega parlamenta.

Gospod Teltscher, ob vašem jubileju vam želimo: »Na zdravje!«

vino Jožetom Kovičem in direktorice izvoza v sozdu Ireno Vaupotič, spremljajoča industrija ne dohaja njihovih izvoznih potreb. Slovin si pomaga z uvozom. Ker nihče v Jugoslaviji za zdaj ni sposoben narediti nalepke za avio (ali ni to prav žalostno, če že ne celo ponižujoče za naše papirničarje in tiskarje, op. avt.), jo pač uvažajo iz Avstrije. Enako velja za zamaške in podobno bo veljalo tudi za proizvajalce steklenic, če ne bodo, kot nam je rekel Jože Kovič, kar v najkrajšem času izboljšali kakovosti. »Mi si preprosto ne moremo dovoliti, da bi bil naš izvoz ogrožen zaradi pregovorne jugo – površnosti in drugih znanih slabosti. Kdor hoče delati za nas in z nami izvažati, pač mora delati kakovostno, tako kot zahtevajo normativi tujih tržišč. Poglejmo denimo ta problem s steklenicami: naši proizvajalci preprosto ne znajo ali nočejo narediti steklenice s točno določeno prostornino. Zdjaj pa si zamislite, v kakšnem položaju smo zaradi tega na tujih tržiščih, kjer je strašna konkurenca in kjer so odstopanja točno določena v najmanjših možnih merah. Bog ne daj, da bi porabnik zunaj dobil v steklenici manj vina, kot piše na nalepki. Če se to zgodi, pomeni, da si ga goljufal. Podobno pa ravnaš tudi, če si vanjo nalil preveč vina. V tem primeru si goljufal državo, ki ti za čezmerno količino ni računala davka. Take so videti te stvari v tujem svetu in mi jih moramo v vseh pogledih obvladovati. Sicer, adijo izvoz, adijo devize, dober dan naša revščina, pozdravljen Balkan.«

Je treba k temu še kaj dodati? Ivo Kuljač

Kratka pamet

Primer cene avie in iztržka Slovina nam najlepše pokaže, kako se pridobivajo izvozne možnosti pa tudi, koliko to stane. To je trdo delo, izredno velikega pomena, ki pa se ga, kot kaže, ne zavedamo dovolj. Prav po svoje nam o tem govori naša gospodarska politika, ki je v

kot mu narekujejo tržne razmere, bi bilo pričakovati, da se bodo naši največji izvozniki umikali s tujih tržišč, da bodo opuščali položaje, ki so jih leta in leta s težavo pridobivali in ki so jih stale lepe denarje. Slovin bi to kaj hitro lahko storil. S svojimi

Tudi tako se v Veliki Britaniji širi glas o naši deželi.

NOVO • NOVO • NOVO

KAKO PRIDE DO TEGA, DA USMERJANJE DRUŽBENIH SPREMENB V IMENU NAPREDKA PRIVEDE DO ZAOSTAJANJA ALI CELO NAZADOVANJA?

Odgovore boste prebrali v novi knjigi zbirke družboslovje založbe Delavska enotnost

Zdravko Mlinar:

PROTISLOVJA DRUŽBENEGA RAZVOJA
Osamosvajanje in podružbljanje: od izključnosti k vzajemnosti

Naročila sprejema Delavska enotnost, Ljubljana, Celovška 43, kupite pa jo lahko v vseh knjigarnah po Sloveniji. Pri Delavski enotnosti, Ljubljana, nepreklicno naročamo . . . . .

izvod(ov) knjige PROTISLOVJA DRUŽBENEGA RAZVOJA. Naročeno pošljite na naslov: . . . . .

Ulica, poštna št., kraj: . . . . .

Ime in priimek podpisnika: . . . . .

Naročeno, dne: . . . . .

Račun bomo plačali v zakonitem roku.

Žig (podpis naročnika)

Zlatarna Celje

IZVIRNO OBLIKOVANJE – NOVA IZVOZNA MOČ

V Zlatarnah Celje so prejšnji petek končali 2. mednarodno zlatarsko delavnico. V petih delovnih dneh je trinajst domačih in tujih zlatarjev izoblikovalo unikatne zlatarske izdelke na temo Fantazijska figuracija, ki so jih predstavili na tiskovni konferenci in kasneje na modni reviji. S strokovne strani je delo vodil ugledni avstrijski oblikovalec nakita profesor Sepp Schmöler.

Namen te zlatarske delavnice je bil, tako so zapisali v spremnem katalogu, obravnavati obliko, slog in umetniška oblikovna vprašanja sodobnega nakita od osnutka do izvedbe, cilja pa sta doseči v oblikovanju umetniško svobodo in dvigniti raven rokodelske dejavnosti.

Podobne zamisli je v svojih programskih načrtih sprejel osemstočlanski kolektiv Zlatarn Celje, ki si je

postavil izredno zahteven cilj – pospešiti in povečati količino unikatnih izdelkov in z njimi poskušati prodreti na svetovne trge. Zlasti so zanje zanimive, tako kot že doslej, Združene države Amerike. Čeprav so z maloserijskimi in velikoserijskimi izdelki dosegli uspešne tržne rezultate doma in v tujini, z njimi ni mogoče preseči povprečne ravni oblikovalske kakovosti, ker se pač morajo prilagajati okusu širokega kroga kupcev.

Ze izkušnje iz lanske delavnice so pokazale, da morajo še naprej razvijati drugačne oblikovalske zamisli in kulturo, ki bi sprostil moč inovativnejšega – avtorskega – oblikovanja domačih zlatarskih delavcev. Seveda bo za to treba ustvariti dovolj močno oblikovalsko jedro in dobiti tudi krog izkušenih zlatarskih mojstrov,

ki bi te unikatne izdelke v drugi fazi oblikovali v programu maloserijskih izdelkov nakita.

S tega stališča je zanimiv odgovor uglednega švicarskega oblikovalca nakita Kurta Neukomma, ki vidi v delu zlatarske delavnice izredno priložnost za izmenjavo izkušenj in ustvarjalnih pobud, s katerim potrjuje večno dilemo zlatarskih oblikovalcev, ali naj pristanejo v svojih izdelkih na modne usmeritve ali naj se popolnoma predajo svoji ustvarjalni svobodi. Tako so razmišljali tudi na tem seminarju ob nastajanju izdelkov, ki so jih zasnovali in izdelali posamezni udeleženci zlatarske delavnice. Zagovarjali so seveda stališče, da je mogoče razviti možnosti za izvirno, avtorsko oblikovanje le na podlagi

dobrega obvladavanja zlatarske obrti.

Spet misel, ki se pokriva z načrti in usmeritvijo Zlatarn Celje. V prihodnosti naj bi kar dvajset odstotkov svoje dejavnosti usmerili v inovativno in izvirno oblikovanje nakita, s katerim bi dvignili raven svojega dela in s tem postali enakopravnejši s tujimi izdelovalci nakita. Izdelki, ki so nastali v tej zla-

tarski delavnici, bodo kot posebna kolekcija Zlatarn Celje imeli v Münchnu že leto priložnost, da bodo dokazali svojo izrazno moč in oblikovalsko kulturo.

Takšno priložnost bi si morali poiskati prav vsi domači izdelovalci, ki na tuje

prodajajo izdelke za vsako ceno, in sta jim ideji o nujni inovativnosti in višji ravni kakovosti bolj fraza kot pa trdno prepričanje. Naj nam ne bodo v napoto dosedanja miselnost in naše ustaljene navade.

Iztok Premrov

V petih letih 68,76 km vodovodnega omrežja

DRAGOCENA POMOČ BRIGADIRJEV

Z lanskim letom se je iztek srednjeročni program dela ZMDA »Slovenske gorice«. V petih letih so mladinske delovne brigade delale v občinah Lenart in Ptuj. Pomagale so predvsem pri izboljšanju oskrbe s pitno vodo, zlasti na tistih območjih Slovenskih goric in Halož, na katerih vode naj-

bolj primanjkuje.

V petih letih je v akcijah sodelovalo 2363 brigadirjev, in to v 63 brigadah. Pomagali so zgraditi 68,76 km primarnega in sekundarnega vodovodnega omrežja, od tega v občini Lenart 25,50 km. Vrednost oravljenih del znaša 72.068.000 dinarjev, stroški akcije pa 37.376.000

dinarjev. V lenarški občini so brigadirji lani gradili vodovod v krajevnih skupnostih Benedikt in Lenart. Mladinske brigade so bile v Benediktu tudi letos.

Tudi v prihodnjem srednjeročnem obdobju pripisujejo v lenarški občini mladinskemu prostovoljnemu delu velik pomen. Vsako leto naj bi v obeh občinah, Ptuj in Lenartu, delalo 500 brigadirjev v treh izmenah.

V občini Lenart bodo prihodnje leto zgradili šest kilometrov vodovoda Malna Žitence, leta 1988 4,4 km vodovoda Zgornja Ščavnica-Ledinek-Dražen vrh in 600 m vodovoda v Sp. Partinju. Proti koncu tega srednjeročnega obdobja bodo brigadirji vihteli krampe in lopate v Ihovi, Drvanji in Bačkovi, kjer bi naj leta 1989 zgradili

3 km vodovoda, prav tako pa še šest kilometrov vodovodnega omrežja na območju Brengova-Osek. Za leto 1990 načrtujejo zgraditev treh kilometrov omrežja v Voličini in Strmi gori in 1,2 km na območju Zgornja Bačkova-Froleh. Skupaj torej 28,95 km v investicijski vrednosti 200.550.000 dinarjev in dežele – MDB v višini 59.175.000 dinarjev.

Seveda pa nihče ne pričakuje, da bo delo potekalo brez težav in zapletov. Glavni problem še vedno ostaja financiranje, pa tudi zanimanje mladih za brigadirsko delo plahni. Nekaj bo torej treba napraviti in morda tudi kaj spremeniti. Lenarčani si brigad želijo, saj se tudi z njihovo pomočjo počasi izvijajo iz nerazvitosti.

Marjan Toš

»Karavana bratstva in enotnosti Gorenje 86«

40 KOLESARJEV GORENJA 1.300 KILOMETROV PO JUGOSLAVIJI

Sestavljena organizacija združenega dela Gorenje zaposluje v tovarnah, predstavništvih, razstavnih in prodajnih središčih in servisih po Jugoslaviji okoli 20.000 delavcev vseh narodnosti.

Da bi utrdili vezi med delavci Gorenja in krepili bratstvo in enotnost naših narodov in narodnosti, bo 40 delavcev Gorenja s kolesi prevozilo 1.300 kilometrov po Jugoslaviji. To rekreacijsko prireditev so poimenovali »Karavana bratstva in enotnosti Gorenje 86« in dokazuje, da v Gorenju ne skrbijo samo za nenehno povečevanje proizvodnje, storilnosti kakovosti in izvoza ter za posodabljanje tehnoloških postopkov, ampak tudi za zglede stike med delavci

Kolesarji Gorenja so lani prevozili 1.000 kilometrov po Sloveniji. Letos jih čaka zahtevnejša naloga – v osmih dneh bodo prevozili 1.300 kilometrov po Jugoslaviji. Na sliki: Udeleženci lanske akcije »tisoč kilometrov po Sloveniji« pred tovarno v Nazarjah. Slika: Hinko Jerčić

ter za njihovo rekreativno in športno dejavnost. Ker je med rekreativci vse več kolesarjev, so se odločili za 1.300-kilometrsko vožnjo 40 kolesarjev po Jugoslaviji.

»Karavana bratstva in enotnosti Gorenje 86« bo krenila na pot v četrtek, 11. septembra iz Titovega Velenja, v Beograd, na cilj, pa bo prispela 18. septembra. Udeleženci bodo obiskali tudi Hišo cvetja in počastili spomin na Josipa Broza Tita.

Kolesarji Gorenja bodo vozili skozi štiri mesta, ki nosijo Titovo ime: Titovo Velenje, Titovo Korenico, Titov Drvar in Titovo Užice, ter številne kraje, znane iz časov NOB – Bihač, Jajce, Kraljevo, Kragujevac. Obiskali bodo tovarne Gorenja v Bistrici ob Sotli in Bihaču ter predstavništva, in servise Gorenja v Karlovcu, Bihaču, Zenici, Sarajevu, Titovem Užicu, Čačku, Kraljevu, in Kragujevcu. Povsod jim bodo pripravili priložnostne slovesnosti. Posebej praznično bo v Bihaču 12. septembra, ko bodo delavci Gorenja Bira slavili dan delovne organizacije.

M. L.

Žrebanje nagrad revije Jadranje na deski

Komisija, ki so jo sestavljali Zdene Mali (predsednik), Milan Živkovič, Jelka Kozmos in Marjan Remic je med kuponi izžrebala dobitnike nagrad. Nekatero nagrado Veplasa iz Titovega Velenja se zavoljo opuščenih in nespremenjenih programov proizvodnje v oznakah in izbiri formalno razlikujejo od razpisanih.

Tudi Imgrad iz Ljutomera razen dveh jadralnih desk ni dostavil jambora in jadra, kot je bila dogovorjeno in objavljeno v razpisu nagrad. Drugi proizvajalci, ki so prispevali svoje izdelke v nagradni sklad so svoje obveznosti dosledno izpolnili.

Žrebanje je bilo 1. septembra. Komisija je upoštevala tudi kupone, poslana 30. avgusta (poštni žig) kot je bilo objavljeno v srbohrvatskih izdajah revije Jadranje.

1. zbirka knjig založbe Delavske enotnosti – Polona Hanig, Majerjeva 19, 62000 Maribor;
2. čelada za motorno kolo, Veplasa Titovo Velenje: Saša Kekovič, Hercegnovi, I. bokelške brigade 18;
3. čelada za motorno kolo Veplasa: Sanja Rusan, 41000 Zagreb, Štepanovečka 21;
4. copate za jadranje Alpina Žiri: Mirjana Devetakovič, 22300 Stara Pazova, Hvezdoslavova 11;
5. copate za jadranje, Alpina žiri: Renata Okrajšek, 61339 Kočevska reka, Kočevska reka 56;
6. rešilni jopič Mikon Mislinje: Sanja Šale, 50267 Kučište 68;
7. rešilni jopič Mikon Mislinje: Vladislava Bartoš, 11060 Beograd, Husinstan, Rudara 26;
8. jambor Veplasa, Titovo Velenje: Tjaša Bolha, 61292 Ig, Ig 166 a
9. jambor Veplasa, Titovo Velenje: Boris Stanič, 65000 Nova Gorica, ul. Gradnikove brigade 19
10. otroški komplet Rigg, Veplasa Titovo Velenje: Gatti Jakov 50260 Korčula, Biline 54
11. jadralna deska polaris, Veplasa Titovo Velenje: Janez Demšar, Ljubljana, C. na Bokalce 33;
12. jadralna deska kondor, Veplasa Titovo Velenje – Miloš Kovač, 61000 Ljubljana, Zakotnikova 7;
13. darilna košara Fructal Ajdovščina: Zvone Markovič, 63000 Celje, Ul. b. Bošnjakov 5;
14. darilna košara Fructal Ajdovščina: Gorazd Kranjc, 62321 Makole, Globoko 21;
15. darilna košara Fructal Ajdovščina: Beta Poljanšek, 64226 Žiri, Podžirk 17;
16. kolekcija vin Vipava in Soče KZ Vipava: Boris Jalovec, 64000 Kranj, Valjevčeva 4;
17. kolekcija vin Vipava in Soče KZ Vipava: inž. Marjan Velej, Ljubljana, Podmilščakova 9b;
18. jadralna deska vip. Imgrad, Ljutomer: Bojan Stupica 63240 Šmarje pri Jelšah;
19. jadralna deska fun Imgrad, Ljutomer: Mirislav Gorkič, 11000 Beograd, ul. 1. maja 41 a
20. jadro kutin, inž. Miha Kutin, Škofljica: Adnir Salahović, 88000 Mostar, S. Radića 29
21. tridnevni penzion za 2 osebi v hotelu Radin, Radenci, Radenska: Tinka Krenk, Troblje 3, Slovenj Gradec.

Dobitniki lahko prevzamejo nagrade do 25. septembra pri Delavski enotnosti, Celovška 43, Ljubljana. O izidu žrebanja bodo še posebej obveščeni. Srečnim dobitnikom iskreno čestitamo!

Kranjska gora ima dve sezoni, zato veliko bolje izkoristi zmogljivosti kot kraji ob morju

POD VITRANCEM ŠE VEDNO ŽIVAHNO

Cene penzionov so zdaj povsod nižje. Celodnevne oskrba že od 2.600 dinarjev dalje, na Brionih pa velja penzion še vedno od 5.200 do 6.080 dinarjev.

Poletna vročina je za nami in s tem tudi glavna turistična sezona. Kljub temu je v naših letoviščih še vedno precej gostov. Mnogi so se odločili za septembrske počitnice zato, ker jim ni do vročine in poletnega vrveža, še več pa je takih, ki so jih privabili precejšnji popusti. Z minulim ponedeljkom, to je 1. septembrom, so povsod znižali cene, nekateri hoteli pa so to storili že zadnje dni avgusta. No, na obalah Istre lahko zdaj letujete za kar dvajset do štirideset odstotkov ceneje kot poleti. Tako stane ponekod na morju celodnevna oskrba le 2600 dinarjev, za penzion na Brionih pa je še vedno treba odrediti od 5200 do 6080 dinarjev.

O tem, da še zdaleč ni konec letošnje turistične sezone, pričajo med drugim tudi podatki z naših mejnih prehodov. Številni turisti so nas sicer že zapustili, toda promet proti našim letoviščem je še vedno močan. Tako je denimo minuli petek v Šen-

tilju zapustilo našo državo 34.000 ljudi, vstopilo pa dvakrat toliko. V soboto pa je prišlo k nam 71.000 potnikov, izstopilo pa skoraj 87.000. Precejšnja gneča je bila na naših glavnih mejnih prehodih tudi v nedeljo. Marsikaj je namreč v septembriških dneh pri nas še precej bolj vabljivo, kot je bilo sredi sezone.

V kranjskogorskih hotelih še tisoč gostov

Med letovišči, kjer je tudi na jesen še zelo živahno, pa niso le obmorski krjai. Tudi na Gorenjskem se mudi še vedno precej turistov, čeprav so kampi seveda že skorajda prazni.

Poleg Bleda imajo dobro izkoriščene zmogljivosti tudi v Kranjski gori. Sploh je za to naše športno in turistično središče značilno, da je polno pozimi in poleti. Ko je sneg, so tu v glavnem ljubitelji belih športov, poletne

počitnice pa si v Kranjski gori privoščijo prijatelji miru, dobrega gorenjskega zraka in hribov. Dolina pod tromejo je namreč imenitna izhodiščna točka za ture v naše Julijce, proti Planici in Tamarju, proti Vršiču in Martuljkovi skupini, pa proti trem dolinam, od koder se največ poti vijuga proti našemu Triglavu.

»Kranjskogorski hoteli so bili v sezoni polno zasedeni, zdaj pa imamo še okoli tisoč gostov. Več je tujih kot domačih, cene pa so nižje za približno četrtno,« so nam povedali na turističnem društvu. K temu so še dodali, da je bilo julija in avgusta še moč dobiti prosto ležišče v zasebni sobi ali kakšnem počitniškem domu, medtem ko so bili hoteli, ki premorejo 1700 postelj, polni. Sploh je za to naše letovišče značilno, da ima zasedene zmogljivosti kar 240 dni na leto, s čimer se še zdaleč ne morejo pohvaliti hoteli na naši obali. Kranjska gora ima na-

mreč, kot že rečeno, dve polni sezoni.

Tudi gostinci morajo imeti svoje počitnice

Med najbolj obiskanimi hoteli v Kranjski gori je te dni Hotel Kompas. Minulo sredo je bilo tam še 291 gostov, med njimi 232 tujih, medtem ko je od 5. septembra dalje hotel spet poln. Za celodnevno oskrbo z ležiščem v dvoposteljni sobi je potrebno sedaj odšteti 4500 dinarjev, kar je za četrtno manj kot sredi poletja.

Ker imajo delavci Kompassa še vedno polne roke dela in bo tako gotovo še nekaj tednov, si bodo lahko odahneli in privoščili dopuste šele novembra. Pa ne za dolgo, saj bodo pred vrati že večji prazniki, novo leto in smučarska sezona.

Med zelo zasedenimi hoteli je tudi Larix. Še vedno ima 199 gostov, v glavnem Angležev, domačih pa je manj kot dvajset. Tudi v tem

hotelu imajo že posezonske cene. Polni penzion stane 4.250 dinarjev, poleti pa je bilo potrebno odšteti za celodnevno oskrbo 5.800 dinarjev. Larix bo zaseden do zadnje tretjine oktobra, potem pa bo za nekaj časa, morda le do prvega snega, zaprl svoja vrata. Tudi gostinski delavci potrebujejo počitek. Morda še bolj kot drugi.

Skratka, v tem našem znamenem letovišču pod Vitranцем je kljub bližajoči jeseni še vedno živahno. Ne tako kot julija ali na primer sredi zime, pa vendarle. Turistični in gostinski delavci so znali zadržati goste in jim ponuditi marsikaj zanimivega in vabljivega. Zato se lahko tudi pohvalijo z zadovoljivo zunajpenzijsko porabo, ki je ponekod, kot denimo v gostišču Jasna, celo preseгла pričakovnja. Ni kaj, tudi v tem primeru se je izkazalo, da je poraba precej odvisna od kakovosti ponudbe.

Andrej Ulaga

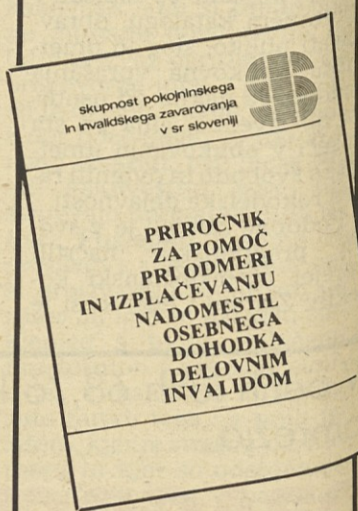
Organizacije združenega dela, delovne skupnosti ter druge organizacije in skupnosti:

V okviru sprememb in dopolnitev statuta Skupnosti pokojninskega in invalidskega zavarovanja v SR Sloveniji (veljajo od 29. marca letos) ste dolžne v celoti in brez izjem invalidom, ki so pri vas v delovnem razmerju, skladno s statutom in zakonom odmeriti oziroma ugotovljati višino nadomestila osebnega dohodka:

• za čas prekvalifikacije oziroma dokvalifikacije,

• zaradi dela s skrajšanim delovnim časom in

• zaradi manjšega osebnega dohodka na drugem ustreznem delu.

V nepogrešljivo pomoč z vsemi potrebnimi obrazci vam bo priročnik, ki ga lahko naročite pri Delovski enotnosti, Ljubljana, Celovška 43. Cena le 450 dinarjev!

SEDMI POHOD NA TROMEJO

14. septembra 1986

V nedeljo, 14. septembra letos bo 7. turistično-planinski pohod na tromejo nad Ratečami.

Obiskovalci tromeje na Peči bodo krenili iz treh smeri: iz Rateč izpred gostilne Šurc, iz Bele peči ter iz Selč pri Podkloštru. Pohod pripravlja skupni odbor, v katerem sodelujejo turistična društva iz Trbiža, Podkloštra, Rateč in Kranjske gore.

V Ratečah bodo morali pohodniki, ki bodo ta dan obiskali tromejo, pokazati veljaven potni list ali maloobmejno prepustnico.

Pohod se ne šteje za prestop državne meje zato potnih listin ne bodo žigosali. Po 8. uri bodo v skupinah, ki jih bodo vodili izkušeni planinci, krenili proti Peči. Med 11. in 13. uro bo tam kulturni spored, ki ga bodo izvajali orkestri, pevski zbori in folklorne skupine iz vseh treh dolin – Zilske, Kanalske in Zgor-njesavske.

Vsi udeleženci pohoda se bodo lahko na tromeji neovirano gibali po prireditvenem prostoru v vseh državah. Prire-

ditelji bodo poskrbeli za hrano in pijačo. Cene bodo enotne na vseh treh straneh meje.

Za veselo razpoloženje bo v popoldanskem urah igralo več ansamblov in tako kot lani verjetno tudi letos ne bo motilo, da bo ples kar na travi. Povratek v dolino bo po 17. uri.

Udeleženci pohoda lahko uporabijo redne avtobusne zveze Ljubljana-Jesenice-Rateče, pred železniško postajo na Jesenicah pa bodo na voljo tudi izredni avtobusi.

Pohod na tromejo je pomemben za srečanje obmejnega prebivalstva, svojevrstna manifestacija prijateljstva in izraz volje obmejnih prebivalcev, da žele živeti v miru in prijateljstvu.

Kako je lahko prijetno na tromeji, najbolje vedo tisti ki so se pohodov že udeležili.

Če bo slabo vreme, bo pohod v nedeljo, 21. septembra, kar bodo objavili dan prej v večernih poročilih po radiu in televiziji.

Ob mednarodnem sejmu obrti v Celju

SREČANJE NA TEHARJIH

Mednarodni sejem obrti v Celju, ki vsako leto bolj na široko odpira vrata domačim in tujim razstavljalcem, je prireditelj, ob kateri se na delovnem in tovariškem srečanju zberejo tudi delavci pri samostojnih obrtnikih iz vse Slovenije. Letos bo to že četrto srečanje, in sicer v soboto, 13. septembra, v domu štorskih železarjev na Teharjih.

To, je zdaj že vsakoletna politična, strokovna, izobraževalna, kulturna in športna prireditev, ki iz leta v leto

privablja več delavcev pri samostojnih obrtnikih. To je enkratna priložnost za skupni pogovor, za preverjanje stanovskih in strokovnih pogledov, medsebojnih odnosov, urejenosti stanovanjskih in počitniških vprašanj, izpolnjevanje sindikalnih nalog in dela v skladih za izobraževanje teh delavcev. Obenem je to »srečanje« za udeležence, ki so tudi soustvarjalci marsikaterega razstavljalnega izdelka, priložnost, da si ogledajo sejem in se srečajo s starimi in novimi znanci, se pomenijo o

uspehih in težavah in izmenjajo izkušnje.

Na srečanju bodo podelili priznanja republiškega odbora sindikata delavcev obrti najbolj delavnim članom in aktivistom, sklenili pa ga bodo s kulturnim sporedom in zabavnimi športnimi tekmovanji na Teharjih.

Prireditelji so se resnično potrudili, zato tudi letos pričakujejo množično udeležbo obrtnih delavcev. Na svidenje v Celju, na svidenje na 4. tovariškem srečanju 13. septembra na Teharjih.

R. N.

POPRAVEK

V prejšnji številki Delavske enotnosti je bil objavljen napačen oglas za knjigo DELITEV PO DELU V SOCIALISTIČNI DRUŽBI in sicer je bil napačen podatek o izidu in ceni. Bralcem se opravičujemo in objavljamo informacijo s pravilnimi podatki:

KNJIGA, KI JE IZŠLA V ČASU, KO JE DELITEV DELA NAJBOLJ VROČA TEMA V JUGOSLAVIJI

Miroslav Glas: DELITEV PO DELU V SOCIALISTIČNI DRUŽBI

Knjiga daje osnovne odgovore na vprašanja:

- zakaj delitev po delu
- kaj pomeni to načelo za socializem
- kako dejansko poteka delitev v socialističnih državah in zlasti v Jugoslaviji

V KNJIGI LAHKO PREBERETE TUDI SAMO POGLAVJA, KI VAS POSEBEJ ZANIMAJO IN ZVEDELI BOSTE MARSIKAJ S TEH PODROČIJ. Cena 11.900 din

Knjiga je izšla v zbirki Družboslovje založbe Delavska enotnost. Naročila zanjo pošljite na naslov Delavska enotnost, Ljubljana, Celovška 43, kupite pa v vseh knjigarnah po Sloveniji.

NAROČILNICA

Pri Delovski enotnosti Ljubljana, Celovška 43, nepreklicno naročamo

_____ izvodov knjige DELITEV PO DELU V SOCIALISTIČNI DRUŽBI.

Naročeno pošljite na naslov: _____

Ulica, poštna št., kraj: _____

Naročeno, dne: _____

Ime in priimek podpisnika: _____

Žig _____ (podpis naročnika)

- a) račun bomo plačali v zakonitem roku
- b) knjigo bom plačal po povzetju

NAREDI SI AVTO... IN PLAČAJ OBČINI

Na začetku je Roman Sušnik dirkal z motorjem. A že takrat so se mu misli sukale okrog avtomobila, ne sicer dirkalnega, ampak športnega. A kako priti do dragocega avtomobila, ki je konec sedemdesetih let, ko je bilo Romanu Sušniku vsega osemnajst let, stal nemara nekaj sto milijonov dinarjev (starih, ampak nedosegljivih). In čeprav ima Romanov oče doma v Krašnji pri Lukovici obrtno delavnico - izdeluje lesno galanterijo, pravzaprav pete za ortopedske čevlje, poleg tega pa imajo Sušnikovi še kmetijo - si takšnega stroška nikakor niso mogli privoščiti. Sicer pa Roman Sušnik tudi ni nikakršen scrkljan otrok; v trdi kmečki družini je vselej dela veliko; denarja za luksoz pa nikoli ni, čeprav bi ga bilo dovolj.

Ko nam takole zdaj 27-letni Roman Sušnik pripoveduje, kako je prišel do športnega avtomobila, ga občudujemo, da se je po slovensko odločil, da ga bo naredil sam, čeprav ta odločitev seveda ni bila najbolj smotrna. Konec sedemdesetih let, še preden je odšel k vojakom, oziroma ko je že študiral (kaj drugega kot strojno fakulteto v Ljubljani), se je odločil, da bo naredil avto skorajda iz povsem domačih delov. Polnih šest let je o tem razmišljal, načrtoval, računal - vmes je diplomiral, odslužil vojake in se zaposlil v jarkih Induplatih - potem pa sestavil avto, ki ga je krstil rosbil (Roman Sušnik avtomobil). Vzel je stoenkin motor, ki ga je dobil izredno poceni, v prestave je vtaknil zobnik, da je potem lahko motor, ki je v stoenki spredaj, vgradil zadaj, zvaril konstrukcijo, prirejeno za stoenko, uporabil tudi sicer do-

mači material za kolesa, nato pa sam sprojektiral ohišje. Najprej je napravil model, odlil negativ v plastiki, nato pa iz tega negativa poliestrski pozitiv. Ta pozitiv je potem pritrdil na kletko, ki obdaja njegovo vozilo. Po petih, šestih letih dela in tuhtanja je lani nastil avtomobil, izdelan iz povsem domačih materialov, le sedeži in armaturna plošča sta uvoženi, pa tudi te uvožene dele je Roman Sušnik dobil na nekem avstrijskem odpadu. Če odštejemo težave, ki jih je zaradi tega uvoza imel na carini (avtomobilskih delov se ne sme uvažati), praprava prav drugih težav razen tehničnih ni imel. Lani konec leta je bil avto torej nared,

da sede vanj in se odpelje. Takrat pa se je zataknilo.

Najprej je bilo treba narediti atest. Pri ljubljanskem Integralu so mu povedali, da mora predložiti vso tehnično dokumentacijo in ker je Roman Sušnik načrte delal že prej, to pač ni bilo težko. Integralovci tehnično sicer niso imeli pripomb, ampak izdajo atesta so odlagali iz tedna v teden. Po poldrugem mesecu, potem ko je moral zamenjati že vrsto poskusnih tablic, s katerimi se je vozil na ateste (vmes pa tudi plačal prekrške zaradi prekoračitev veljavnosti tablic), je naposled v začetku aprila atest dobil.

A že se je na obzoru prikazal nov oblak. V domžalski

občini mu avtomobila niso hoteli registrirati, dokler ne bo plačal občinskega davka. Zaman je Roman Sušnik domžalskim dacarjem dopovedoval z računi, da je vse davke že plačal pri nakupu materiala - možje in ženske iz Domžal so očitno olajšani našli zvezni zakon, po katerem je treba plačati davek tudi, če si avto sestaviš sam.

- In od kod naprej je sestavljen avto, je spraševal Roman Sušnik, če torej zamenjam luči na setočni z golfovimi, ali moram tudi plačati davek, kot da gre za nov avto?

Tega mu niso povedali, pač pa mu je referentka dejala, da bi sicer lahko avto dovolili registrirati brez tega občinskega davka, vendar da morajo biti na občini kriti. Romanu se ni nič bolje godilo v pogovoru s šefom na davkariji. Kot pripoveduje, mu je celo dejal, da bi tak avto veljal milijardo dinarjev in če mu ga ocenijo samo na pol milijarde, bo od njega

plačal le 150 milijonov davka, s čimer bo pač le profital.

- In kako so vam potem ocenili avto? smo vprašali.

- Rekli so mi, naj najdem cenilca in ta mi je avto ocenil na vrednost nove soenke. Takrat je (aprila) stoenka stala okrog 120 milijonov in na to vsoto so mi na občini prismoлили 30 milijonov davka.

Roman Sušnik je torej ta davek plačal, avto ima registriran, pretirano zadovoljen pa ni. Z avtom sicer je, pač pa ne z našo družbo, ki se kar naprej na vsa usta hvali, kako podpira inovacije in kako spoštuje domačo pamet, potem pa...

- Najbolje je biti povprečen, pravi Roman Sušnik, sedeti v kakšni pisarni, čim manj delati in vleči plačo in zganjati zavist.

Ko je Roman Sušnik začel delati svoj avto, je očitno pozabil na lepo slovensko zavist. Njegov avto - lepo izdelan bolid, dolg 430 cm, širok 175 cm in komaj 120 cm visok, v katerem šofer in sopotniki (vozilo ima štiri nizke sedeže) skorajda ležijo in ki potegne tja do 180 km/h s sedanjim motorjem 65 KS, pri čemer se odlično drži ceste - seveda vsakomur pade v oči. Avto pa kot avto, z njim se voziš, nimaš ga doma pod posteljo. In tako med toliko in toliko občudovalci prej ali slej naletiš na tistega, ki bo vprašal: »Kako pa je ta prišel do takšnega avtomobila!« Zato je torej Roman Sušnik moral plačati davek. Na občini so hoteli biti kriti, kajti med temi nevoščljivci bi bil lahko tudi kakšen ugleden tovariš.

Da bi bila ta inovatorska ironija še večja, je Roman Sušnik ta davek lahko plačal samo zato, ker je prav takrat dobil nagrado 26 milijonov dinarjev za inovacijo na nekem stroju v jarkih Induplatih, kjer je inženir v oddelku energetike. A tudi ta inovacija ni mogla mimo nevosteljivosti. S strani vodstva delovne organizacije je vse v redu, zato pa so tudi Romanu Sušniku prišle na ušesa govornice, da mu te na-

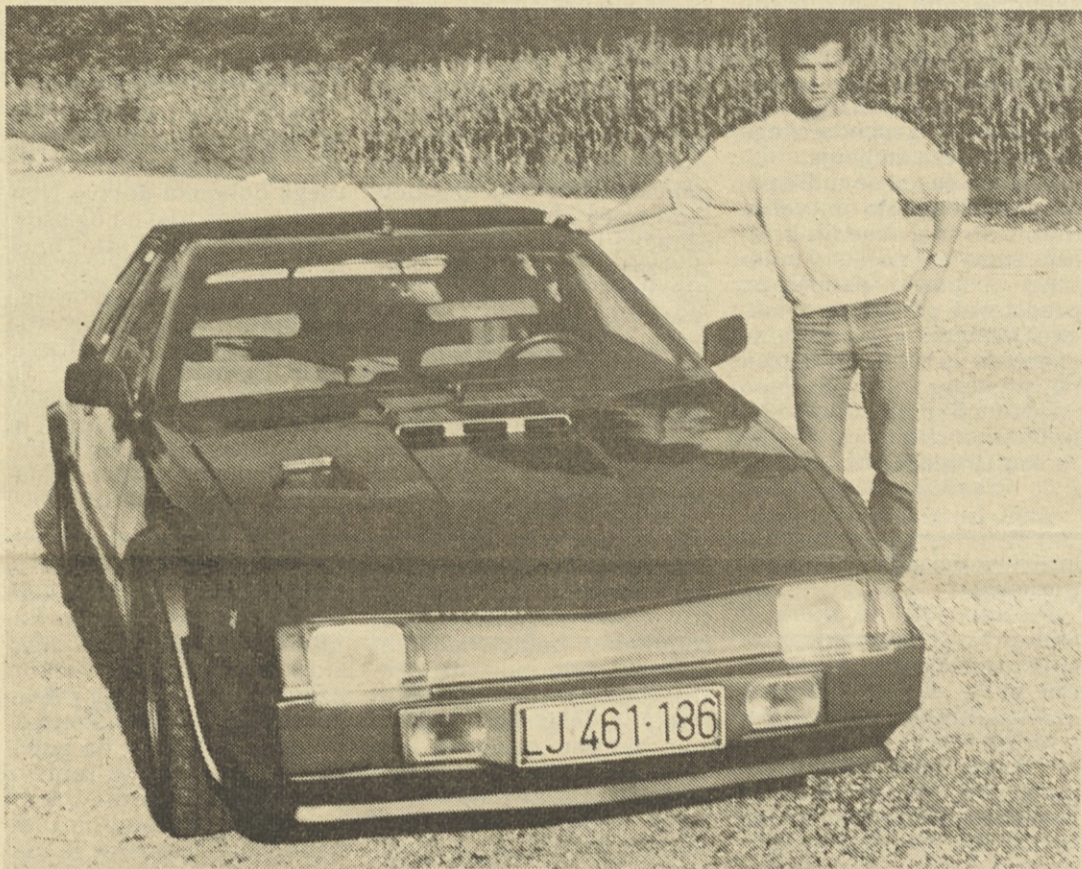
grade ne bi smeli izplačati, ker da je inovacijo pogruntal med delovnim časom in podobne čvekarije, ki se ob takih priložnostih rade sprožijo med drugimi prizadevnimi delavci.

No, Sušnikov avto je na cesti. Ljubitelji avtomobilov se oglašajo pri njem. Nekateri bi ga radi kupili, drugi prihajajo po nasvete. Roman Sušnik pa je kljub temu razočaran. Čeprav ni hodil okrog naših avtomobilskih proizvajalcev, pa se nihče še zmeni ne zanj. Pač, bil je v Cimosu, pa so mu rekli, da je jugoslovanska avtomobilska industrija pač taka, da bo delala isti model trideset let - tako kot je Crvena zastava trideset let delala ficka - za kakšne novotarije pa nima posluha.

- Najpametneje bi bilo ustanoviti kakšen pozd, pravi Roman Sušnik, ampak za to nima denarja. Prepričan sem, da bi prodal deset do dvajset avtomobilov na leto, cena pa bi bila približno dvakrat višja kot pri stoenki. Šel bi tudi v španovijo s kakšnim obrtnikom, ampak zagotovila, da me kdo ne bi prinesel okoli, nimam nikakršnega. Ja, če bi se pri nas lahko ustanovilo delniško podjetje, potem že, tako pa ne vidim nobene možnosti.

No, Roman Sušnik ima še eno možnost. Razen z domačimi novinarji, ki so se oglašili pri njem, pa o njem niso veliko pisali, je prišel v stik tudi z nekim dunajskim novinarjem, specializiranim za avtomobilizem. Ta je bil navdušen nad avtomobilom in obljubil mu je, da bo slike in novice spravil v ugledne evropske avtomobilske časopise. In če bo prišla kakšna ugodna ponudba, bo Roman Sušnik odšel na tuje. Potem si bomo doma odahneli, kajti spet bomo lahko pripovedovali, kako pri nas ne znamo skrbeti za domače talente. Morda si bo kdo s pogostim gromovniškim ponavljanjem teh parol prislužil tudi dovolj denarja, da si bo lahko kupil avto, recimo športni model za dve ali tri milijarde.

Marjan Sajovic

Republiško tekmovanje traktoristov

NJIVE ZORANE ZA VZOR

Najboljši traktoristi in traktoristke z občinskih in območnih tekmovanj so se ob koncu prejšnjega tedna

zbrali v Pirničah pri Medvodah na 30. republiškem tekmovanju. Prvo kosanje sposobnosti, znanja in spretno-

sti traktoristov je bilo leta 1956 na Ptuj. Takrat se je, tekmovali so samo posamezniki z dvobrazdnimi plugi, najbolje odrezal Ivan Dolinšek iz Maribora. Trideset let kasneje, ko so tekmovanja postala množičnejša, bolje in skrbneje pripravljena, je njegovo mesto v skupini dvobrazdnih plugov prevzel Anton Geder iz Pomurja, že kar nekajletni znanec republiških in zveznih tekmovanj. Pred štirinajstimi leti

pa so se traktoristom na tekmovanjih pridružile tudi ženske in mladi zadružniki, pred nekaj leti pa so uvedli še novo kategorijo, tekmovanje s tribrazdnimi plugi.

Namen takšnih tekmovanj je seveda jasen. Ne gre le za medsebojno spoznavanje ljudi, ki bi se sicer drugače le redkokdaj srečali ali pa sploh ne, se pogovorili o svojem delu, izmenjali izkušnje. Gre tudi za učenje večin drug od drugega, saj je znano, da je prav od osnovne priprave zemlje, to je od oranja, najbolj odvisen pridelek. Če bi povsod zorali njive vsaj približno tako, kot to znajo tekmovalci, potem bi se pri nas lahko ponašali z obilnejšimi letinami. Ni namreč vse odvisno od vremena, vse bolj tudi od človeka, njegovega znanja, sposobnosti, spretnosti. In prav zaradi tega se na občinskih, območnih in republiških tekmovanjih udeleženci merijo v oranju in spretnosti vožnji, vsakokrat pa preverijo tudi teoretično znanje.

Med 62 udeleženci republiškega tekmovanja v Pirničah so bili, kot že nekaj let, najboljši tekmovalci in tekmovalke iz Dolenjske, Pomurja, ljubljanskega območja, Podravja in Posavja. Očitno je, da tu namenjajo največ skrbi pripravi tekmovalcev, čeprav je treba reči, da se pri nas skoraj nikjer

načrtno ne ukvarjajo z izpopolnjevanjem traktoristov. To je bolj ali manj prepuščeno posameznikom, njihovi prizadevnosti in vztrajnosti. Tu in tam se sicer najdejo mentorji, predvsem na družbenih posestvih, ki skrbijo za traktoriste, kmetje pa se

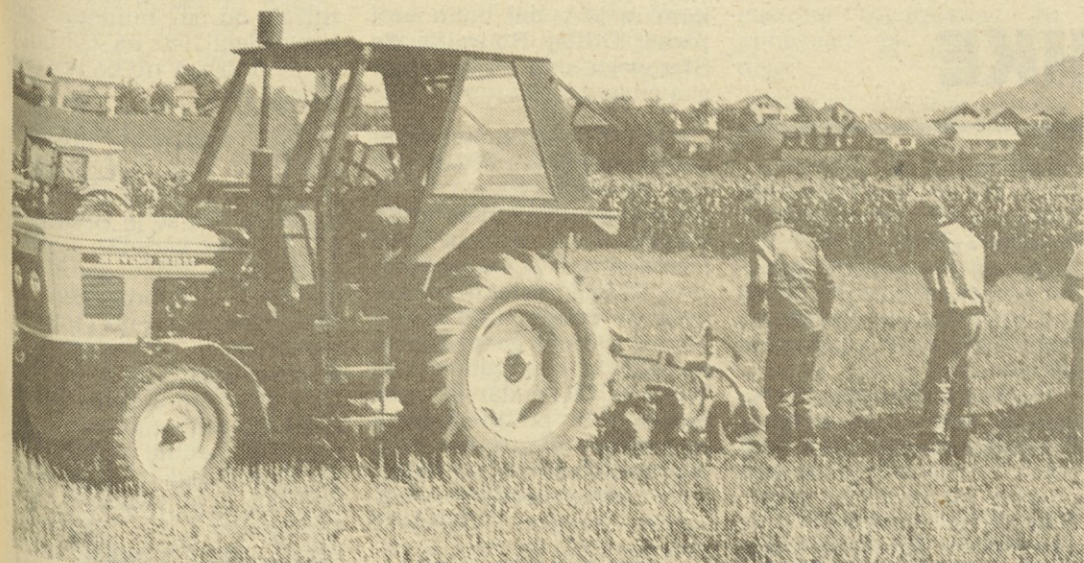
morajo znajti po svoje. Še najmanj pa je, kot vse kaže, tega posluha na Primorskem, saj na nedavnem republiškem tekmovanju edino s tega območja ni bilo tekmovalcev.

Besedilo in slika: Jože Rozman

Rezultati 30. republiškega tekmovanja traktoristov in 14. republiškega tekmovanja mladih zadružnikov in žensk.

Člani - tribrazdni plug: 1. Jože Zver (Pomurje), 2. Vid Knez (Dolenjska), 3. Martin Pozderec (Kočevje); **člani - dvobrazdni plug:** 1. Anton Geder (Pomurje), 2. Alojz Meglič (Podravje), 3. Jože Režonja (Pomurje); **mladi zadružniki:** 1. Franc Pust (Dolenjska), 2. Miran Mustafa (Podravje), 3. Franc Vogrinc (Posavje); **ženske:** 1. Anica Znidaršič (Dolenjska), 2. Ana Marija Cerar (Ljubljana), 3. Alenka Sintič (Posavje); **ekipno, člani - tribrazdni plug:** 1. Pomurje, 2. Dolenjska, 3. Kočevje; **ekipno, člani - dvobrazdni plug:** 1. Pomurje, 2. Dolenjska, 3. Podravje; **ekipno, mladi zadružniki:** 1. Dolenjska, 2. Podravje, 3. Posavje; **ekipno, ženske:** 1. Dolenjska, 2. Posavje, 3. Ljubljana.

Moštveno je že četrtič zapored zmagala Dolenjska, na drugo mesto se je uvrstila ekipa Pomurja, na tretje pa ekipa ljubljanskega območja. V posameznih zvrsteh so bili najboljši: orač s tribrazdnim plugom je **Jože Zver** (Pomurje), z dvobrazdnim plugom **Jože Režonja** (Pomurje), med mladimi zadružniki **Miran Mustafa** (Podravje), med ženskami pa **Ana Marija Cerar** (Ljubljana). V spretnostni vožnji je zmagal med člani (tribrazdni plug) **Martin Pozderec** (Kočevje), z dvobrazdnim plugom **Anton Geder** (Pomurje), med mladimi zadružniki **Franc Fajfar** (Gorenjska) in med ženskami **Anica Znidaršič** (Dolenjska). V teoriji je bil med člani (tribrazdni plug) najboljši **Anton Šutar** (Dolenjska), za dvobrazdni plug **Janez Miklič** (Dolenjska), med mladimi zadružniki **Jože Fifer** (Podravje), med ženskami pa **Anica Znidaršič** (Dolenjska).

Oranje prinese ali vzame največ točk, zato je treba med tekmovanjem večkrat preveriti, ali je plug še naravnano tako, da orje primerno globoko in da lepo in pravilno obrača brazde. Trideseto tekmovanje traktoristov so v lepem vremenu vzorno pripravili Zveza organizacij za tehnično kulturo Slovenije, Zadruga zveza Slovenije, Zveza socialistične mladine Slovenije, sozd Mercator-Kit in Kmetijska zadruga Medvode.

Z obiska v ZDA (4)

Piše: Mitja Meršol

VNOVIČ OBISKANI NEW YORK TIMES

V newyorškem mravljišču sem se srečeval v glavnem s samimi časopisnimi in novičarskimi velikani: Wall Street Journal je poglavje zase, saj je oziroma postaja edini pravi nacionalni časopis v ZDA, ki satelitsko pokriva večino območij celine. Poglavje zase je tudi orjaška tiskovna agencija Associated Press (AP), ki ima sedež prav v središču manhattankega labirinta, v Rockefellerjevem centru. Ta agencija, ki je ena najstarejših tovrstnih organizacij na svetu (ustanovljena je bila leta 1848), ima danes kakih 1600 reporterjev, urednikov in fotoreporterjev, ki z novicami zalagajo samo v ZDA šest tisoč radijskih in televizijskih postaj in 1500 časopisov. Letni proračun te agencije, katere lastniki so ameriški časopisi je več kot dvesto milijonov dolarjev.

mo v športni redakciji jih dela kakih 60). Milijon tisoč izvodov ga natisnejo na dan, ob nedeljah pa v 1,6-milijonski nakladi. Pred dvema letoma so dosegli nov rekord: časopis je tehtal pet kilogramov, imel pa je 1600 strani. Samo od oglasov zasluži trinajst milijonov dolarjev na leto. Vse to mi pripoveduje James Morgan iz sedanje redakcije lista New York Times.

Ogledujem se po »newsroomu« (dnevni redakciji oziroma desku), kakršnega ima sedaj New York Times. Prostor ne spoznam več. Povsod so sami videotermini in vestni in celostranski predloži med vso to sodobno časopisno idilo pa je pravzaprav zelo malo ljudi. Vse se mi zdi zelo brezosebno, sterilno.

»Desk« kot v filmu

Kako drugače je bilo pravzaprav pred dvajsetimi leti. Tu, v teh prostorih, nedaleč od slovitega Broadwaya, je bilo še tako, kot se običajno vidi v ameriških filmih, ki kažejo novinarske hiše: odprt desk, v katerem je polno novinarjev in redaktorjev, ki z zavihanimi rokavi čepijo za pisalnimi stroji, v zasteklenih pisarnah pa sedijo ured-

niki s cigarami v ustih, ki skrbijo, da je časopis pripravljen v pravem času za tisk. Delati pri takšni novinarski hiši, kot je New York Times, je bilo vsekakor veliko doživetje, velika izkušnja. Delo v desku se je začelo ob pol osmih zvečer. Teleprinterji so veselo šklepetali in bruhali iz sebe dolga poročila (napisana seveda po ameriško, tako da so se dala na koncu vedno skrajšati, če je bilo potrebno). Predvsem so bila takrat najzanimivejša poročila o vojni v Vietnamu. Spominjam se, da sem sam najraje tiščal nos v posebnem dokumentacijskem prostoru, ki se mu v ameriškem žargonu pravi morgue – mrtvašnica. V njem so bili poleg drugega tudi vnaprej napisani nekrologi znanih osebnosti iz mednarodnega političnega, gospodarskega in kulturnega življenja.

Iz tistih časov se tudi spominjam elegantno oblečenih dramskih in glasbenih kritikov, ki so – oblečeni v smokinge – pozno ponoči po predstavah prihitali v redakcijo, potegnili k sebi pisalne stroje (to so bili takšni stroji na preklon in si jih lepo »prekucnil« v mizo, tako da je bila površina priročna še za kaj drugega, če se ti ni dalo tipkati) in začeli tipkati

kritike – z njimi pa meriti usodo režiserjev, igralcev, dirigentov. Od kritikove besede, ki je bila napisana na hitro in objavljena že naslednje jutro, je bil odvisen umetnikov uspeh in tudi njegov vsakdanji kruh. Tisti kritički šklepete šklepete na pisalnem stroju se mi je zdel resnično skoraj zlovešč usoden.

Ozrem se po ulici, kjer stoji poslopje tega uglednega ameriškega časopisa. Tistega barčka Pri starem Goughu, kjer smo se po končani službi ob treh zjutraj zbrali na klepet in požirek, zdaj ni več. Ulica se izteka nekam v neznan, in če bi jo podaljšal, bi se po njej zaletel v reko Hudson. Sicer pa je v njeni neposredni bližini sedaj leglo prekupčevanja z mamilom.

New York Times, ta najvplivnejši ameriški časopis, je videl in preživel že marsikaj. Ko ga je ob prelomu stoletja kupil za 75.000 dolarjev njegov »oče« Adolph Ochs, se je časopis utapljal v sto tisoč dolarjih izgube, naklade pa je imel vsega skupaj devet tisoč izvodov. Toda vztrajnemu in poslovnemu Ochsu je uspelo, da je v štiri letih potegnil časopis z roba bankrota in mu dvignil naklado na 82 tisoč izvodov. Sam sicer ni znal kaj prida obračati peresa, dobro pa je znal pretehtati, kakšen časopis hoče ameriški bralec. New York je bil že tedaj finančno središče ZDA in zato se je Ochs odločil, da bo svoj časopis napolnil z resnimi novicami, ki bodo zanimale poslovneže. Stolpce je napolnil s finančnimi vestmi, s tržnimi in borznimi poročili,

Sodobna dnevna redakcija v ZDA

realitetnimi novicami, redno je objavljala tudi sezname vseh požarov v mestu in imena ter naslove vseh trgovcev, ki so v New Yorku nanovo odprli lokale. Tako si je povečal oglasni prostor. Oglasi pa so takrat pomenili denar.

Ugled in naklada

Oglasi pa pomenijo denar in uspeh za časopis tudi danes. Osemdeset odstotkov vsega dohodka dobiva New York Times zdaj od oglasov. Sodobni New York Times se zdaj, kot mi je povedal namestnik odgovornega urednika Clymer, ukvarja tudi z donosnim proučevanjem javnega mnenja. To počne skupaj s televizijsko družbo CBS. Po telefonih in teleprinterjih ter z osebnimi intervjuji anketirajo po ustaljenem vzorcu kakih 1500

ljudi – in to o dogodkih, ki so trenutno najaktualnejši (letos denimo o Filipinih, Challengerju in vesoljskih raziskavah itd.), ukvarjajo pa se tudi z volilnimi anketami. Vsaka anketa jih stane približno 25 tisoč dolarjev, toda rezultati dvigajo časopisu ugled – in naklado.

»Treba se je prilagajati času,« pravi urednik Clymer. New York Times se mu, prav gotovo, čeprav je še pred desetletji veljal za časopis, ki se zelo oklepa izročila. Novinarji tega časopisa so se najkasneje odločili peresnik zamenjati s pisalnim strojem. Prav tako so se med vsemi glavnimi ameriškimi časopisi najkasneje (pred manj kot osmimi leti) odločili, da dajo slovo svincu in sprejmejo elektroniko.

A jim kljub temu nekako vedno dobro gre. Konec

Delavski boji v industrijsko razvitih državah

ZARADI BOLEZNI VEČ ŠKODE KOT ZARADI STAVK

Kot kaže raziskava Inštituta nemškega gospodarstva so v Združenih državah Amerike v zadnjih petnajstih letih zaradi stavk izgubili povprečno 31,3 milijona delovnih dni na leto. V mednarodni primerjavi zavzemajo v tem pogledu prvo mesto Združene države, ZR Nemčija je z 1,1 milijona izgubljenih delovnih dni na sredini seznama, ki obravnava sedemnajst industrijskih držav, Švica pa se je s samo 3000 delovnimi dnevi, ki jih je v omenjenem obdobju izgubila zaradi stavk, odrezala najboljše.

Absolutno število delovnih dni, izgubljenih zaradi socialnih konfliktov, pa seveda ne more biti zanesljivo merilo za doveznost kake države za te pojave, kot tudi ne za gospodarski pomen in celovite posledice te vrste socialnih navzkrižij. Med drugim žele zato ne, ker dajejo številni izgubljeni delovni dnevi v državah z visoko stopnjo zaposlenosti napačen vtis, češ da je tam nagnjenost k stavkam večja kot v državah z manjšim številom zaposlenih. Vendar pa pomeni izguba 7,4 milijona delovnih dni zaradi stavkanja delavcev v ZDA prvi več kot 90 milijonih odvisnih zaposlenih približno toliko kot 174.300 delovnih dni pri do-

brih dveh milijonih zaposlenih na Finskem.

Če dneve izgubljene zaradi stavk primerjamo s številom zaposlenih v posameznih državah ugotovimo, da se ZDA z 269 izgubljenimi delovnimi dnevi na leto in na 1000 zaposlenih uvrščajo med industrijskimi državami na osmo mesto, Italija pa s 1276 izgubljenimi dnevi na prvo mesto. Z 51 izgubljenimi delovnimi dnevi na tisoč zaposlenih na leto spada ZR Nemčija v spodnjo tretjino tega seznama, še manj izgub zaradi stavk pa imajo Norveška, Nizozemska, Avstrija in Švica.

Izgube delovnega časa, ki jih povzročajo stavke, so po ugotovitvah omenjenega nemškega inštituta veliko manjše kot izgube, ki nastajajo v gospodarstvu zaradi drugih vzrokov. Celó v letu 1984, v katerem so bile stavne izredno intenzivne, so na primer v ZR Nemčiji izgubili 45 milijonov delovnih ur, kar je le desetinka odstotka celotnega obsega dela, ki je tisto leto znašala več kot 43 milijard delovnih ur. Z drugimi besedami: zaradi stavk izgubljeni delovni čas je leta 1984 znašal v zahodnonemškem gospodarstvu povprečno dve uri na človeka in na leto. Obenem pa so istega leta v ZR Nemčiji zaradi bolezni izgubili 83 oziroma 40-

krat več delovnih ur na zaposlenega!

Po letu 1980 se skoraj v vseh državah stopnjujejo socialna navzkrižja, kljub temu pa je število delovnih dni, izgubljenih zaradi stavk v zadnjih petih letih zdrknilo precej pod dolgoletno povprečje. Precej več stavk in zaradi njih izgubljenih delovnih dni so imeli samo v dveh državah, in sicer na Švedskem leta 1980 in v ZR Nemčiji leta 1984.

Vzroki za manjšo doveznost za stavke so od države do države različni. V ZDA in

Franciji so strukturne narave. V gospodarskih dejavnostih, v katerih je navzočnost sindikatov tradicionalna in delavski boji pogosti (tekstil, rudarstvo in ladjedelništvo), so delavske organizacije izgubile nekdanji prevladujoči vpliv. V Veliki Britaniji so oblasti s spremembami delovne zakonodaje omejile delovanje stavkovnih straž in tako precej obrzdale nagnjenost k stavkanju.

Tudi konjunkturni dejavniki, predvsem nezaposlenost, bodo v osemdesetih letih domnevno zmanjševali

pripravljenost zaposlenih za sodelovanje v stavkah. Praksa pa kaže, da so konjunkturni vplivi na pogostost in obseg stavk večkrat drugotnega pomena. Prav pri velikih delovnih konfliktih se je pokazalo, da pogosto ne gre toliko za zahteve po zvišanju zaslužkov, temveč bolj za socialne in politične cilje. To trditev je mogoče podkrepiti s primeri stavk zahodnonemških kovinarjev in tiskarjev: leta 1978 so le-ti zahtevali uveljavitev varstva delavcev ob racionalizacijah, leta 1984 je

šlo za sprejem 35-urnega tednika. Britanska stavkarudarjev leta 1984, zaradi katere je bilo izgubljenih 27 milijonov delovnih dni, je bila protest proti načrtu državne rudniške uprave, da bo zaprla nerentabilne jame. Protesti proti državni politiki varčevanja so vodili v stavke delavce in nameščenice iz javnih služb na Nizozemskem in v Belgiji leta 1983, v Franciji predlanskim in na Švedskem v minulemu letu.

N. Ž.

Tunizija

BOLEHNI BOURGIBA SI IZBIRA NASLEDNIKE

V tridesetih letih, odkar krmari usodo Tunizije, je 83-letni Habib Bourgiba ustoličil pred sedmimi leti, ki je od leta 1980 na čelu tunizijske vlade in obenem generalni sekretar vladajoče »socialistične« (PSD) stranke.

Po ustavi je ministrski predsednik po smrti predsednika Tunizije kar takoj šef države do naslednjih skupščinskih volitev. Toda zdaj je Bourgiba Mzalija odpustil in na njegovo mesto imenoval Rašida Sfara, če-

prav mu je še pred nekaj tedni na 12. strankarskem kongresu PSD izrekel popolno zaupanje in ga imenoval »moja desna roka danes in v prihodnosti«. Vprašanje nasledstva se je tedaj zdelo urejeno.

Pred približno šestimi meseci je sivolasi in bolehi Bourgiba sklenil spet vzeti vaje v svoje roke in omajati položaj predsednika vlade. Najprej je spomladi brez utemeljitve izločil iz vlade tri tesne Mzalijeve prijatelje, kmalu nato pa je Mzali moral zapustiti položaj notranjega ministra.

Kot to utemeljujejo poznavalci tunizijskih razmer, je

Mzali razjezil Bourgibo predvsem zato, ker je v vladni aparat povsem neprikrito vrinjal svoje somišljenike. Novi ministrski predsednik, 52-letni Rašid Sfar, je, kot trdijo, čustveno navezan na starega šefa države. Njegov oče se je skupaj z Bourgibo svojčas bojeval proti francoskim kolonialnim oblastnikom in je v teh bojih tudi padel. Odtlej Bourgiba do Sfarovega sina goji očetovska čustva.

Rašid Sfar na tunizijskem političnem prizorišču in tudi v vladni ni novinec, saj je pred imenovanjem za predsednika vlade tri leta vodil ministrstvo za gospodarstvo. V diplomatskih krogih njegovo imenovanje spravljajo v zvezo z gospodarsko recesijo, ki je prizadela tudi Tunizijo. Gospodarska politika naj bi po predstavah ostarelega Bourgibe zdaj uživala absolutno prednost.

Na presenečenje opazovalcev kongres vladajoče stranke PSD tej temi ni posvetil kdove kakšne pozornosti. Sfar je bil edini, ki je v svojem referatu na kongresu opozoril na stopnjujočo se težavo Tunizije, na naraščajočo zadolženost v tujini

(5,5 milijarde dolarjev), ki po oceni izvedencev že dosega 65 odstotkov bruto narodnega proizvoda. Za odplačevanje teh dolgov je treba nameniti že 800 milijonov dolarjev na leto, pri tem pa so se devizne rezerve predvsem zaradi padajočih cen nafte, ki sestavlja kar 40 odstotkov tunizijskega izvoza, znižale od 607 milijonov ob koncu leta 1982 na 233 milijonov dolarjev ob koncu minulega leta.

Novi tunizijski premier slovi kot pogumen, lojalen politik, ki je zvest sprejetim načelom. Da se je Bourgiba odločil zanj, verjetno ni naključje, saj je iz navedenih podatkov o gospodarskem in finančnem položaju Tunizije videti, da ta severoafrška arabska država, ki se preživlja v glavnem z dohodki od naftnega gospodarstva in turizma, potrebuje na čelu vlade sposobnega in odločnega politika, ki se spozna na gospodarstvo. Če je Bourgiba v Rašidu Sfaru res našel takega moža, ki naj bi bil po njegovi smrti tudi predsednik države, pa bo pokazala prihodnost.

Nande Žužek

Štirideseto športno prvenstvo ljubljanskega armadnega območja

LOVORIKA V ROKAH KRANJČANOV

Šport in telesna kultura imata v naši armadi lepo izročilo. Prva partizanska olimpiada je bila leta 1942 v osvobojeni Foči, v Cerknem pa so partizani januarja 1945 pripravili smučarske tekme. Prvo športno prvenstvo armade je bilo potlej v našem glavnem mestu takoj po osvoboditvi.

Športno izročilo v naši ar-

mađi skrbno negujejo, kar med drugim dokazuje tudi letošnje športno prvenstvo ljubljanskega armadnega območja, ki je bilo že štirideseto. Športno življenje med služenjem vojaškega roka naj bi bilo le nadaljevanje rednega ukvarjanja s telesnimi aktivnostmi mladih ljudi, saj šport krepi zdravje in telesne sposobnosti, s tem

pa tudi našo obrambno moč. Zato je cilj športnega življenja v naši armadi predvsem množičnost. Letos se je predtekmovalj v osnovnih enotah udeležilo več kot 20 tisoč vojakov in starešin, najboljši pa so si pridobili pravico nastopa na sklepni prireditvi v Ljubljani, ki je po poldrugem desetletju te dni znova gostila najboljše športnike v naši armadi.

Trojna zmaga v mnogoboju

Zmagovalec 40. športnega prvenstva ljubljanskega armadnega območja je ekipa Kranja. Kranjčani so bili lani na prvenstvu v Novem mestu drugi, pred tem pa so bili najboljši kar trikrat zapored. Tokrat so zbrali 50 točk. Za Kranjem so se uvrstili: Vrhnika 37, Maribor 34,5, Ljubljana 33, Postojna 30,5 in Graničar s 25 točkami. Na sklepni slovesnosti na prenovljenem stadionu Ljubljane je izročil priznanja najboljšim načelnik štaba ljubljanskega armadnega območja generalpodpolkovnik Mirko Mirtič.

V vojaškem mnogoboju, to je najtežji preizkušnji, so zabeležili Kranjčani kar trojno zmago. Novi prvak je postal podporočnik Milorad Džukić, za njim pa sta se uvrstila Novak Govedarica in Veljko Labović. Ekipa Graničarja, ki je branila naslov tudi v tej disciplini, je bila tokrat tretja.

Strelci so zadnje tri discipline opravili na strelišču v Novem mestu. V streljanju s polavtomatsko puško na 200 metrov v trojnem položaju je že petič zmagal major Aleksandar Mihailović iz Maribora, ki je bil pred tem enkrat tudi prvak JLA.

Med ostrostrelci je bil najboljši vojak Ivan Obrovac, ki je na 300 metrov pristreljal 177 krogov, kar je bolje od najboljšega rezultata prvenstev. Med strelci z avtomatsko puško je z veliko prednostjo zmagal dolgoletni znanec športnih tekmovalj starešina Milovan Moračanin, ki si je nabral kar 30 krogov prednosti.

Zanimive so bile tudi tekme v plavanju. Aran Jocić iz mariborske ekipe je na 100 metrov prsno izboljšal pet let star rekord iz Črnomlja leta 1981. Samir Bilalović iz kranjske ekipe pa je uspel obraniti lanski naslov v plavanju na 50 metrov v vojaški opremi in s puško.

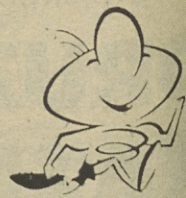
Nekaj zapletov pa je bilo na rokometnem turnirju, saj so ekipi Postojne razveljavili vse tekme, ker je prijavila več igralcev, kot bi jih smela. Postojnčani so sicer končali turnir brez poraza. Naslov najboljšega strelca pa so si na rokometnem turnirju delili kar trije rokometarji: Marković iz Kranja ter Vrhničana Dvornik in Sabljak. Vsi trije so kar po 25-krat zatresli mrežo nasprotnika.

Telesna vzgoja – redna oblika dela

Šport v naših oboroženih silah in v enotah ljubljanskega armadnega območja ni le oblika zadovoljevanja športnih želja mladih ljudi, temveč je ena izmed oblik pridobivanja in krepitev psihofizičnih lastnosti, torej tudi del vsestranskih obrambnih priprav.

»Sodoben vojak uporablja motorizirana vozila, težka fi-

Kajenje je nevarna razvada

Veliko vemo o vplivu kajenja na človeški organizem, pa kljub temu mnogo ljudi ne more živeti brez cigarete. Vsi, ki se vdajajo nikotinu, seveda pozabljajo, kako zelo zahrbtna razvada je kajenje in kako hude so posledice. Že ena sama cigareta izvabi maščobo iz njenih odlagališč – opozarja zdravnik Hannes Lindeman. Človeško telo se je znalo namreč že nekdanj ustrezno odzvati, ko je moralo zbrati hranivo za mišičje, ko se je človek pripravil na akcijo. Če je vdihnil dim, je začutil nevarnost. Pri vdihovanju cigaretne dima pa je mobilizacija maščob nesmotna. Ker ni neposredne tovrstne ogroženosti oziroma potrebe po akciji. Zato maščobne kisline v organizmu ne izgorevajo in še zadržujejo v krvi. Posledice so usodne.

Kolikor prej začne človek kaditi, kolikor več kadi in kolikor bolj intenzivno inhalira, toliko bolj je ogrožen. Podatki mnogih raziskovalcev so s tem v zvezi na moč zgovorni. Zgodnjemu srčnemu infarktu so veliko bolj nagnjeni kadilci kot nekadilci, pa tudi bolezn. kot so denimo pljučni rak, gangrena, želodčni čir, rak na mehuru, bronhitis in pljučni emfizem so pogosto tesno povezane z rednim uživanjem nikotina.

Strokovnjaki, ki so proučevali vpliv rednega kajenja na telesno zmogljivost športnikov, so prepričljivo ugotovili, da nikotin uničuje zdravje in zmanjšuje telesno zmogljivost. O kadilcih, ki si prizadevajo uspeti v športu, je prof. dr. L. Prokop dejal, da so podobni dirkačem, ki dirkajo z zategnjeno ročno zavoro.

S tem v zvezi si moramo prizadevati, da bi mladino navadili na zdrav način življenja in jo pravočasno poučili o posledicah kajenja. Iz izkušnje vemo, da prepoved ne zaleže, tudi ne kaznovanje. Potrebne so informacije in priporočila, predvsem pa zgled staršev, učiteljev in športnikov.

A. Ul.

TROBOJ JEKLENIH

Pred dvema letoma je zdravnica Miša Pfeifer dan po prvem troboju jeklenih, ki ga je pripravil Nedeljski, v kratki televizijski oceni tega dogodka opozorila na nesmiselnost pretežavnih športno-rekreativnih preizkušenj in s tem povzročila vrsto vročih razprav o športno-rekreativnih tekmovaljih, pretiravanju v športni rekreaciji, o smiselnosti in nesmiselnosti tekmovalnih ambicij v zrelih in poznih letih. Krona reakcij je bila velika okrogla miza športnega uredništva Dela, ki pa se je doktorica Pfeiferjeva na žalost ni mogla udeležiti, da bi sama branila svoja stališča in opozarjanje na zmernost v športni rekreaciji.

Mnogi so mladi zdravniki prisluhnil; predvsem tistemu delu njene kratke ocene, da so za zdravje in dobro počutje dovolj neprimerno manjša naprežanja. Da zadošča redna rekreacija vsak drugi dan po pol do tričetrt ure.

Kako pa danes gledamo na to vprašanje skozi prizmo sobotnega troboja jeklenih v Bohinju. Najprej nekaj o troboju.

Sestavljen je iz treh nalog, ki jih tekmovalci opravljajo drugo za drugo. Najprej sedem kilometrov po Bohinjskem jezeru; nato kolesarijo iz Stare Fužine do Rudnega polja na Pokljuki. Proga je dolga kakih trideset kilometrov in se dvigne za osemsto metrov. Sledi še gorski tek (po razpisu do Kredarice, ko se je treba dvigniti za 1200 m) zaradi vremena so cilj prestavili na Vodnikovo kočo – dvigniti se je bilo treba za 500 m. Troboja se je udeležilo nekaj manj kot sto udeležencev, med njimi je bilo največ mlajših članov. Med tekmovalci so bile tudi tri ženske in 18 veteranov.

Naloga je bila težka; morda od vseh psihofizičnih preskusov, ki jih poznamo pri nas, najtežja. Zaradi krajše poti nismo doživeli troboja v celoti, kajti nad Velim poljem se najtežji del pohoda šele začne, tako da so bili nalogi kos tudi nekoliko slabše pripravljene. Toda večina se je pripravljala z vso zavzetostjo za ves pohod. Zato so bile slike na cilju razveseljive. Nobenih prevelikih znamenj utrujenosti ali celo izčrpanosti. Nič hlastanja za zrakom, sesedanj, slabosti, bledice in podobnih znakov pretiravanja. Narobe! Povsod je vladalo prijetno, skoraj veselo razpoloženje. Bodice, tovarištvo, domislisce in pomoč pri preoblačenju. In kar je najvažnejše: prevladovala je preudarnost!

Udeleženci so točno že vnaprej vedeli, koliko zmorejo. Večina je najmanj enkrat za poskus opravila vso nalogo. Nekateri večkrat. Vadili so veslanje in nato kolesarjenje; kolesarjenje in nato tek navkreber. Iskali so najprimernejši način oblačenja. Mnogi so prav zaradi troboja vzljubili novo panogo, kajakaštvo ali kanuizem.

Takorekoč vsi so namenili precej prostega časa za priprave na troboj. Živeli so v športnem slogu in zdravo.

Kdo so ti ljudje, v glavnem rekreativci, ki jih mikajo tako hude preskušnje? To so naši najbolj polnokrvni prijatelji rekreacije, ki jih mika trda vadba, ki jih ni strah telesnih izpitov. Tudi največjih ne. Zanje velja temeljno pravilo športa, da namreč športa ni brez motorike (to je gibanja) in pa tekmovalnosti. Brez tekme ni športa. Brez tekmovalnosti s samim seboj ali s prijatelji, rečemo lahko tudi z nasprotniki. Aktivni udeleženci želijo tekmovali, na nastopih preverjati svoje znanje in sposobnosti. Tudi v športu se vrednote spreminjajo. Očitno se spreminjajo tudi v rekreativnem športu. Šport sicer ostaja v svojem bistvu igra, ker se kaže na igriv način, ki ustreza športnikom ne glede na velike in pogosto ekstremne telesne napore. Športnik doživlja napor kot radost in celo kot užitek, ne glede na to, da je v tej igrivosti delo, celo trdo delo, saj stopnja energijske angažiranosti v športu pogosto presega napore pri telesno najtežjih poklicih.

To, mislim, je pravi odgovor na vprašanja, ki se porajajo v nas ob prireditvah, kot je bil triatlon jeklenih!

Stane Urek

Uspešen tečaj za organizatorje športne rekreacije v Savudriji

RAZVESELJIVA UDELEŽBA

Tečaj za organizatorje športne rekreacije, ki ga je v Savudriji pripravila Fakulteta za telesno kulturo v Ljubljani, se je udeležilo 56 udeležencev iz vse Slovenije. Fakulteta je tečaj pripravila skupaj z Zvezo telesnokulturnih organizacij Slovenije – strokovnim svetom za športno rekreacijo, Partizanom Slovenije, zvezo za

športno rekreacijo in telesno vzgojo, Inštitutom za medicino dela, prometa in športa ter Zvezo sindikatov Slovenije, udeležili pa so se ga amaterski organizatorji rekreacije iz delovnih organizacij, društev Partizan in občinskih zvez za telesno kulturo.

V desetih dneh bivanja v kampu Fakultete za telesno

kulturo v Savudriji so tečajniki spoznavali teorijo in metode športne rekreacije, se seznanili s pomenu športnorekreativne medicine, preizkusili pa so tudi najrazličnejše oblike športno-rekreativnih dejavnosti. Seveda so ob koncu tečaja opravili tudi pisne preizkuse znanja iz metodike in teorije športne rekreacije, pomenu

oboroženih sil. Takšno pripravljenost pa dosegamo prav s športnim življenjem in redno telesno vadbo. Zaradi tega dajemo v naši armadi tem dejavnostim velik pomen. Športna prvenstva pa nam prikazujejo, kaj smo dosegli pri krepitevi naših sposobnosti.

Hinko Jerčić

Iz zgodovine tovarne usnja v Mokronogu (1928 – 1943)

PETDESETLETNICA STAVKE

Pred prvo svetovno vojno in med obema vojnoma je bilo v vseh treh dolinah občine Trebnje zelo malo industrije in tudi dokaj skromna obrtna dejavnost. Delovale so le manjše opekarne, žage in obrtne delavnice. Nekoliko bolj pomembni za tisti čas so bili rudniki premoga v Gorenji vasi pri Mirni, parketarna v Trebnjem in pilarna na Mirni.

Večina prebivalstva se je ukvarjala s kmetijstvom in priložnostnim sezonskim delom (hlapci, dekle, kajzarji). Veliko plodne zemlje in boljše gozdov so imeli v posesti avstrijski (nemški) plemiči okoli svojih graščin in cerkveni redi. Tako za ta čas o industrijskem proletariatu v teh krajih ne moremo govoriti.

Po končani svetovni vojni sta bili v Trebnjem in Mokronogu osnovana narodna sveta z osnovno nalogo, da zbereta čim več prostovoljcev in jih pošljejo v boje na severni meji proti Avstriji (general Maister). Po nepopolnih podatkih je odšlo na bojišče približno 120 prostovoljcev.

Po prvi svetovni vojni je tudi del tega prebivalstva začel revolucionarni val pod vplivom oktobrske revolucije in dogodkov v Jugoslaviji. Rudarji Sentjanža – Krmelja

in Mirne so se pridružili veliki stavki, ki se je začela 17. decembra 1920 v zasavskih rudnikih in se je uspešno končala 11. januarja 1921; z njo so dosegli povišanje mezd za 30–50 odstotkov. Po nepopolnih podatkih je iz mirenske doline sodelovalo v stavki okrog 50 rudarjev.

Obrt in industrija med obema vojnoma

Tudi v kraljevini Jugoslaviji je bila industrija slabo razvita. V tistem času so delovali naslednji obrti: tovarna usnja v Mokronogu, parketarna in parna žaga v Trebnjem, ustanovljena leta 1984, opekarne na Blatu, Hudejem in v Prelesju, (obrat krede na Mirni), rudnik v Gorenji vasi in pri Mirni in v Mokronogu, dva valjerna mlina v Dobrničju in na Doljnem Podborštu, pilarna na Mirni, ki je bila za tiste čase zelo sodobna in v kateri je delalo 12 visokokvalificiranih delavcev, med njimi deset avstrijskih strokovnjakov (Nemec) za kaljenje pil. Ko so Avstriji odšli, je pilarna propadla, ker naših delavcev niso hoteli naučiti strokovnega dela. Še naprej so delovale še na Mirni tovarna krede, barvil, parna žaga, tovarna emajliranih peči, napisnih tabel, strojno mizarstvo in mlekarne. V

teh obratih so zaposlovali malo delavcev, od 5 do 20, zato o industriji ne moremo govoriti. Seveda so delovale tudi druge obrtne delavnice, kot so krojaške, čevlarske, mizarske, kovaške, kleparске, itd.

Tovarna usnja v Mokronogu

Ta tovarna je začela delati leta 1928 kot obrtna delavnica, ki pa se je zelo naglo razvijala v industrijski objekt. Njen prvi lastnik je bil Franc Penca in pod njegovim vodenjem je že leta 1930 postala delniška družba. Naslednji lastnik, Savel Kalin, je obrat precej razširil in povečal proizvodne zmogljivosti. K tovarni je spadala tudi parna žaga v vsem obratu – tovarni – je bilo leta 1937 zaposlenih 100 delavcev in 6 nameščencev. Do druge svetovne vojne so proizvodne zmogljivosti tovarne zelo povečali in proizvodni proces deloma posodobili, tako da je bilo tik pred vojno v njej zaposlenih okoli 400 delavcev in nameščencev, ki so delali v dveh izmenah. Med vojno so leta 1943 Nemci tovarno bombardirali in jo skoraj do tal porušili, tako da ni več delovala.

Delavsko gibanje

Revolucionarni dogodki v Jugoslaviji in odmev okto-

brske revolucije so takoj po vojni zelo malo segli do teh krajev in vplivali nanje. Omenimo le narodna sveta v Trebnjem in Mokronogu ter sodelovne mirenskih rudarjev v splošni rudarski stavki 1920 – 1921.

Čeprav je kmečki živelj živel v izredno težkih socialnih razmerah, ni bilo ta čas v teh krajih nobenih revolucionarnih akcij, kakršne so bile na primer v Ložu, Vinici, Snežniku, Žužemberku, Igu, Semiču, Dolenjskih toplicah, Šentjerneju, okolici Kočevja in v mnogih drugih kmečkih krajih.

Vemo le, da je na Veseli gori pri Šentrupertu množica kmetov 12. marca 1919 trgovcu Ivanu Šmalcu iz Mirne prevrnila voz s klobuki, ker jim ni hotel prodajati po stari ceni. Navzoči orožniki mu niso mogli nič pomagati – ostal je brez denarja in klobukov.

Zaradi revščine in nemožnih življenjskih razmer se je do leta 1938 veliko ljudi odselilo v Severno in Južno Ameriko, Belgijo in Francijo, po letu 1938 pa v Nemčijo. Tako so cele domačije ostajale prazne ali brez zdravih delovnih rok.

Do leta 1923/24 delavstvo v tovarni usnja in drugih obratih ni bilo organizirano. Šele ustanovitev Neodvisne delavske stranke Jugoslavije (13. in 14. januarja 1923 v Beogradu) kot legalne organizacije pod vodstvom in vplivom ilegalne KPJ je sprožilo prvi odziv tudi v tovarni usnja, delavce so najprej seznanili z njeno ustanovitvijo, nato pa so tudi kasnejši vidni voditelji Ivan Tratar, Anton Finc in Ferdo Šetrjajčič organizirali njene simpatizerje. Ti prvi voditelji mirenskih delavcev so v tovarni večkrat organizirali

razne proteste, demonstracije in stavke.

Stavka v tovarni usnja leta 1936 in organiziranje delavstva

Delavci so bili v primerjavi s sorodnimi oziroma isto stroko zelo slabo plačani. Tudi razmere za delo so bile slabe. Pred kemikalijami, veliko vročino ali mrazom in nezdramim zrakom so bili zelo slabo ali zavarovani ali pa sploh ne. Mezde kvalificiranih delavcev so znašale od 2,75 do 3,50 din na uro. Še veliko slabše so bili plačani nekvalificirani delavci, in sicer od 1,25 do 2,00 din na uro. Delavci na svoje zahteve za zvišanje mezd niso dobili nobenega pozitivnega odgovora; vsaka njihova zahteva je bila odklonjena. Zato so delavci ob polletju 1936 začeli stavkati. Organizirali so stavkovni odbor iz šestih članov, ki so ga vodili predsednik Ivan Tratar, socialist in nekdanji rudar Anton Finc in Ferdo Šetrjajčič. Delavci so zasedli tovarno, vendar jih je okrepljena enota žandarjev kmalu pregnala s tovarniškega dvorišča. Toda stavkajoči so s svojimi zahtevami uspeli, saj jim je lastnik tovarne že naslednji dan povečal mezde do 20 odstotkov (leto 1936 je bilo v znamenju velikih stavk tekstilnih in gradbenih delavcev po vsej Sloveniji).

Zanimivo je bilo zelo zahtevno politično delovanje stavkovnega odbora. Z delavci so delali in razpravljali individualno in jih prepričevali, o tem, kako nujna je enotna delavska organizacija, ker bodo le tako uspešno uveljavljali svoje socialne in druge delavske pravice. Z naporom in prepričevalnim delom je stavkovnemu odboru uspelo kakih 30 delav-

cev organizirati za privrženec Neodvisne delavske stranke Jugoslavije pod vplivom KPJ.

Vendar v tovarni po stavki ni prišlo do ustanovitve komunistične stranke, temveč so jo ustanovili šele tik pred drugo svetovno vojno. Do leta 1936 delavci v tovarni usnja niso bili organizirani niti sindikalno, čeprav so komunisti in drugi napredni delavci poskušali delovati v tej smeri. Ob stavki so sicer nekateri delavci kazali željo po sindikalni organizaciji in so se pozneje povezali z naprednimi razrednimi sindikati v Ljubljani ter organizirali pripravljalni sestanek na Logu pri Mokronogu. Ustanovitev sindikalne organizacije pa je preprečil lastnik tovarne, ki je takoj po tem sestanku odpustil vse delavce, ki so sodelovali na sestanku, in sicer Ivana Tratarja, Antona Finca, Slavka Levstika, Cirila Brzina in Ferda Šetrjajčiča. Vsem drugim je zagrozil, da jih čaka podobna usoda, če bi napravili kaj podobnega. Da je presleplil nekatere delavce, je v sporazumu z oblastjo sam ustanovil nekakšno delavsko stranko.

V tovarni je delovalo tudi Društvo prijateljev Sovjetske zveze, ki so ga ustanovili simpatizerji in člani komunistične stranke. Med ustanovitelji sta bila tudi Ferdo Šetrjajčič in Janez Obid. Društva prijateljev Sovjetske zveze so organizirali tudi po vaseh, zlasti med pripadniki zveze kmečkih fantov in deklet ter redkimi izobraženci. Pred drugo svetovno vojno pa so v trebanjski občini že delovali ugledni komunisti, ki so že leta 1941 organizirali upor proti okupatorju.

Pripravil:
Zdravko Troha

NAGRADNA KRIŽANKA

30

Delavska enotnost	FLORA	VEDA, KI PREUČUJE KEM. IN FIZ. USTROJ ZVEZD	BONBON IZ ZGANEGA SLADKORJA	MESTO V ZAHODNI ROMUNJI	Delavska enotnost	OKRAJŠ. SRBSKO MOS. IME	DEKLEVA IGOR	ST. SARAJEVSKI SMUKAČ PAŠIČ	NERESNIČNA VEST. IZMISLJOTINA	Delavska enotnost	ZNANA IT. ILUSTR. REVILJA	RODO-DENDRON	LICEMER-SKO VEDE-NJE, ALI GO-VORJENJE	OMERSA NIKOLAJ
GROBNICA					SLOVNIČAR BOHORIC					GL. MESTO NORVEŠKE				
IZBOLJŠ. NEZDRAVIH RAZMER					JANEZ					TOVARNA GORENJEV NAZARJEV				
STRICEVA ZENA						LJUBČEK				OČKA				GLOBOKA NEZAVEST
ITALJ. LUKA OB SREDNJEM JADRANU						ITAL. KOMEDIODIOPRAF (PAOLO)								
DELANJE TRUŠČA LOMASTA						POBČEK								
ZGODOV. MESTO V ZAH. DELU NIGERIJE						SLOV. IGRALKA GLAZAR								
REKA V EGIPTU					SESTAVIL: R. NOČ									
MADŽ. SAH. VELE-MOJSTER					LJUBEZEN DR. ŽIVAGA									
TITAN					BITKA									
SPUŠČANJE V POGON. PRIKLJUČITEV														
FRANC. TERORIST. ORGANIZ. V ALŽIRU														

Rešitve pošljite do 16. septembra 1986 na naslov: DELAVSKA ENOTNOST Ljubljana, Celovška cesta 43, s pripisom na ovojnici: NAGRADNA KRIŽANKA ŠT. 30. Nagrade so 1.500, 1.400 in 1.300 dinarjev.

Izžrebani reševalci nagradne križanke št. 28
SALI, TIVAT, ABO, PREDJAMSKI GRAD, EMIRAT, TARA, TA, LIDIT, TABORNIK, ENEJ, DAJALNIK, OKNA, ARA, KI, LO, ONA, MAZILA, OGREVANJE, IVER, GLADIATOR, JENS, IEPER, ATALANTA, RANA, SANA, SAK.

- Izžrebani reševalci nagradne križanke št. 28
1. nagrada 1.500 din: Peter Repovž, Šmarjeta 60, 68220 Šmarješke Toplice;
  2. nagrada 1.400 din: Tatjana Premerl, Kneza Koclja 51, 61000 Ljubljana;
  3. nagrada 1.300 din: Vladimir Novak, C. XXXI. div. 121, 64226 Ziri
- Nagrade bomo poslali po pošti.

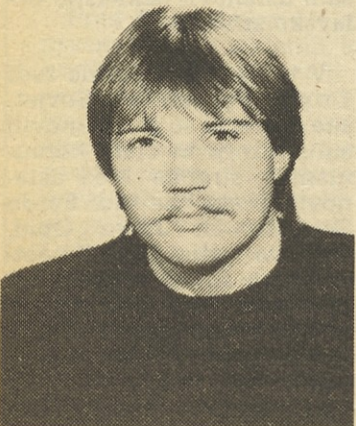
Delavska enotnost

List je bil ustanovljen 20. novembra 1942. Predsednik Josip Broz Tito je Delavsko enotnost 15. novembra leta 1967, ob njeni 25-letnici, odkloval z redom zasluga za narod z zlato zvezdo. Izdaja ČGP Delo – tozdelavsko enotnost, 61000 Ljubljana, Celovška cesta 43, poštni predal 313-VI, telex 31 787. Glavni urednik in direktor tozda: Dušan Gačnik. Odgovorni urednik: Franček Kavčič. Člani uredništva: Marjan Horvat (pomočnik odgovornega urednika, politični sistem, dopisništvo), Boris Rugelj (komentator urednik – družbenoekonomski odnosi, delitev); področni uredniki: Andrej Agnič (posebne naloge, fotografija), Ciril Brajer (reportaže in samoupravni odnosi), Marija Frančeskin (socialna politika in varstvo okolja), Ivo Kuljaj (ekonomski ureditev), Emil Lah (mednarodni ekonomski odnosi in politika), Janez Sever (posebne naloge), Andrej Ulaga (turizem, rekreacija, sport in oddih), Igor Žitnik (znanost, kultura in izobraževanje), Remigij Noč (urednik – drobno gospodarstvo, delavci v samostojnem osebnem delu), Brane Bombač (oblikovalec) Meri Jurca (tajnica), Sonja Seljak (redaktorica-letorica). Pomočnik direktorja tozda: Milan Živković. Telefon: glavni urednik in direktor tozda 322-778, odgovorni urednik 313-942, naročniška centrala 318-855. Uredništvo Naš delavec, skupna revija slovenskih časnikov in revij Ljubljana, Celovška c. 43, 318-855 in 321-651. Center za razvijanje obveščanja v združenem delu in servis za tisk glasil organizacij združenega dela, Ljubljana, Celovška c. 43, 323-951. Ekonomsko komercialni sektor, Ljubljana, Celovška c. 43, 320-403. Računovodstvo, Ljubljana, Hrvatski trg 3, 312-125 in 310-923. Žiro račun 50100-603-41502. Knjižarna galerija Ljubljana, Tavčarjeva 5, 317-870 in 312-891. Posamezna številka Delavske enotnosti 65 din, letna naročnina 3.380 din. Rokopisov in nenaročenih fotografij ne vračamo. Poštnina plačana v gotovini. Tisk ČGP Delo, tozdelavsko enotnost in revij, Ljubljana, Titova 35. Izdajateljski svet Delavske enotnosti: Drago Seliger (predsednik), Ciril Brajer, Magda Erbežnik-Bučar, Dušan Gačnik, Alfred Golavšek, Jože Hozjan, Franček Kavčič, Vljako Krivokapič, Ivo Miglič, Leopold Perc, Jože Peterkoč, Brane Praznik, Pavel Stupnikar, Andrej Ulaga in Igor Žitnik.

Pogovor z Bojanom Svetino iz Rudnika svinca in topilnice v Mežici

SMREKA POMEMBNEJŠA OD DELAVCA

Bodo v zgornji Mežiški dolini še kopali svinčeno rudo? To je samo eno od številnih vprašanj, ki ta čas tarejo delavce Rudnika svinca in topilnice v Mežici in ki že samo govori o kritičnosti položaja, v katerem so se znašli. Slovenska javnost je z zagatami mežiškega rudnika v glavnem seznanjena. Bolj malo pa ve, kaj si o njih mislijo njegovi delavci. Pogovor z Bojanom Svetino, dežurnim ključavničarjem in podpredsednikom delavskega sveta v tozdu Metalurgija utegne biti zato za marsikoga še posebej zanimiv, pa tudi presenetljiv.

»Zelo sem presenečen, pa tudi vesel obenem, da nekoga v tej družbi vendarle zanima, kaj si o vseh teh stvareh mislimo mi delavci. Tembolj, ker doslej delavec v rudniku še ni imel prave priložnosti, da bi javnosti povedal, kako sam gleda na vsa ta vprašanja, ki zadevajo usode kopanja in taljenja rude v Mežiški dolini« je začel naš pomenek Bojan Svetina.

»Takoj naj vam povem, da je položaj zelo težak. Tako v jami, kjer kopljemo zelo siromašno rudo in kjer spričo pomanjkanja raziskav in kratkovidne razvojne politike ne vemo, kje in kaj bomo kopali (če seveda sploh bomo?) že v najbližji prihodnosti, kot tudi v topilnici, ki ji preti nevarnost, da se bo vsak hip raztreščila...»

Zakaj? Zato, ker je zamirana. Mine pa so postavili ekološki vseh barv...»

– Ne, to že ne bo tako hudo. Ekološka prizadevanja so pri nas dobila domovinske pravice pet minut pred

dvanajsto. V vašem primeru se mi zdi, da je ura že kar dvanajst. Ekološke mine pa tudi niso mine smrti, temveč življenja...»

To je že res in osebno nimam nič proti prizadevanjem ekologov. Nasprotno, tudi sam mislim, da je čisto in zdravo okolje nujen pogoj za zdravo in srečno življenje. Moti me nekaj drugega, motijo me skrajnosti, v katere padamo. Poglejte, prva skrajnost je to, da v naši družbi ni štirideset let nikogar zanimalo varstvo okolja. Vsakdo je lahko po mili volji gradil in širil industrije, ki so vnašale smrt v okolje, pa to nikogar ni posebej motilo. Zdaj padamo v drugo skrajnost. Dopustili smo, da imajo v ekoloških vprašanjih glavno besedo skrajneži, ki na vrat na nos zahtevajo ukinitve tovarn, celih industrij.

Poglejva samo naš primer. Takoj po osvoboditvi pa tudi še dolga leta potem je bil mežiški rudnik eden pomembnejših virov državnega deviznega napajališča. Koga je v vseh teh eksploatacijskih letih zanimalo varstvo okolja? Država se je menila predvsem za tone nakopane rude in natopljenega svinca, devize... Denarja za raziskave in zaščitne naprave ni bilo. Naša dolina se je v tem času prelevila v največji ekološki greh, v Dolino smrti. In kdo naj bi zdaj plačal račun? Država, ekologi? Ne, z zahtevano ukinitvijo proizvodnje bi spet plačali delavci! Tisti torej, ki leta in leta vdihavamo strupene pline, ki imamo uničeno okolje in ki smo vedno delali, kot nam je bilo ukazano...»

– Gre torej za biti ali ne biti?

»Natančno tako. In pri reševanju tega ključnega vprašanja smo delavci potisnjeni na stranski tir. Tako kot so države svojčas zanimale predvsem devize, tako ekološke danes zanimajo predvsem smreke. Danes je smreka v naši dolini pomembnejša od delavca. Ali ste gledali nedavni tehnik po televiziji? Ste slišali tista modrovanja zdravnika, iz katerih lahko sklepamo (kar je humoriistično ugotovil tudi novinar), da smo delavci imuni do vseh teh strupov?«

– Kar seveda ni res?!

»Seveda ni. Če prideš k zobozdravniku, ti ni treba povedati, da prihajaš iz topilnice. Zdravnik to lahko takoj ugotovi po naših zobeh. Res pa je seveda nekaj drugega, res je to, da delavec v topilnici ni bolan, ko pride k našemu obratnemu zdravniku, medtem ko na Ravnah ali v Slovenj Gradcu zdravniki pri istem delavcu ugotovijo znake zastrupitve s svincom. In lahko rečem, da smo v Rudniku in topilnici vsi po malem zastrupljeni, kar pa očitno nikogar prav posebno ne zanima...»

– Ste delavci nejevoljni zaradi tega?

»Pa še kako. Moram reči, da ni samo to vzrok naše jeze. Še veliko drugih stvari nam preseda...»

– O tem bi mogoče kakšno rekla malce kasneje. Zdaj me zanima, kako si delavci zamišljate izhod iz tega ekološkega labirinta?

»Nagibamo se k tistim rešitvam, ki bodo postopno omogočile, da delavci ne bi ostali brez kruha, a da hkrati zavarujemo naravo, kolikor je to zdaj tehnološko mogoče...»

Kaj to pomeni?

»To pomeni preusmeritvene programe, ki bodo upoštevali naše znanje in stoletne izkušnje s pridobivanjem in predelovanjem svinca. Mislim, da bi morali slediti modelu razvoja, ki je dobil domovinsko pravico tu v naši sosesčini, na Ravnah, kjer težijo h kakovostnemu predelovanju jekla, pri čemer je bolj od ton pomembno vgrajeno znanje...»

– To je že res, vendar bi takšni preusmeritveni programi zahtevali tudi precej denarja, ki pa ga, kot sem obveščen, ni.

»Takole se zmeniva: pridobivanje svinca je povsod po svetu pod državnim okriljem. Nam država pomaga bore malo. Upam pa si reči, da v topilnici kljub temu donosno poslujemo, seveda na rovaš čimvečjega izkoriščanja proizvodnih zmogljivosti in tudi ljudi. Poslušamo in beremo o tem, da pri nas delamo povprečno po tri do štiri ure na dan. Pri nas delamo ves delovni čas, ker nas v to sili agregat. Mi si že zaradi tehnologije ne moremo

dovoliti, da ne bi delali poln delovni čas.

Kljub temu pa naša proizvodnja le ni tolikanj donosna, da bi z akumulacijo iz nje lahko tudi učinkovito zaščitili delavce in varovali okolje. Prav tu pa nam bi morala pomagati država...»

– Saj vam nekoliko le pomaga, če smo prav obveščeni.

»Pomaga nam pri raziskavah, pri zaščiti okolja pa bore malo ali celo nič. Kar smo doslej naredili za varovanje okolja, smo delavci v Rudniku in topilnici morali odtrgati od ust. Tudi zato smo nezadovoljni...»

– Bi lahko opisali to nezadovoljstvo.

»Mislim, da da bom vse povedal, če rečem, da je v zraku stalna nevarnost štrajka. Nezadovoljni smo namreč tudi zaradi nizkih osebnih dohodkov. Plače smo neklikanj dvignili že spomladi, po načrtu bi jih morali spet zdaj septembra. Pa je prišel zakon o omejitvi plač in povišica je splavala po vodi. Če bi se zakona dosledno držali, bi del preveč izplačanega morali celo vračati. Toda v to jabolko si naše vodstvo ni upalo ugrizniti, ker se je ustrašilo štrajka.

Pa tudi to še ni vse. Delavci smo nezadovoljni še zaradi marsičesa drugega. A negotova usoda prihodnosti rudnika in topilnice visi nad nami kot Damoklejev meč. Razume se, da v takšnem ozračju delavcem ni vseeno, kaj in kako dela naše vodstvo. Skrbi nas, da so bolj ali manj vsi odgovorni v rudniku kako leto ali dve pred upokojitvijo. Bojimo se namreč, da se bo ruda kopala samo še do teh upokojitev, potem pa...»

Če se spomnim na sanacijo rudnika, me kar strese. Kot sem obveščen, je naša uprava že pred kakim letom ali več z denarjem za sanacijo, ki smo ga dobili od republike, kupila stroje za posodobitev kopa. Stroji iz uvoza še danes ležijo neizkoriščeni, ker so menda za naše jamske razmere neuporabni. Očitno je nekdo naredil račun brez krčmarja, o čemer med delavci na veliko teče beseda, jasnega odgovora na

vprašanje, kako je s to rečjo, pa ni od nikoder...»

– Kaj pa sindikat, delavska samouprava... Delavci imate vse možnosti, da dobite ta in vse druge odgovore.

»Sindikat, samouprava, mhm... Vsi ti instrumenti delavske oblasti igrajo po notah vodilnih. Zadnjič smo se nekoliko resneje pogovarjali o razmerah v kolektivu. Malo smo zagrozili tudi s štrajkom, pa je predstavnik občinskega sindikalnega sveta rekel: »Tovarišija, tako se ne bomo pogovarjali!« Ob tem se sprašujem, kakšen sindikat je neki to, ki delavcem prepoveduje štrajk in jim celo žuga ob tem. Jaz namreč mislim, da delavci nimamo nobene oblasti, da

je naša oblast papirnati ti ger. Dejansko oblast ima v rokah birokracija. In če je tako (spričo vseh analiz o tem niti ne gre dvomiti), potem ne vidim druge možnosti, da se birokraciji iztrga iz rok ta oblast, kot to, da se delavci organiziramo in štrajkamo. Sindikat pri tem ne bi smel biti nemi opazovalec, temveč poglobljena gonilna sila. Če se to ne bi zgodilo kar v najkrajšem času, potem se bomo delavci še bolj kot danes spraševali kakšen smisel sploh ima takšno sindikalno organiziranje, kot ga imamo pri nas. To je farsa. Pa ne samo v rudniku, ampak v družbi nasploh...»

Ivo Kuljaš

NOVO V ZBIRKI KNJIZNICA SINDIKATI!

Št. 82

Več avtorjev:

2.300

Priročnik za vse, ki organizirajo izobraževanje odraslih, zlasti pa dobrodošel pripomoček sindikalnim aktivistom.

Št. 83

2.980

11. KONGRES ZVEZE SINDIKATOV SLOVENIJE

Brošura vsebuje celotno gradivo 11. kongresa ZSS, ki je bil 21. in 22. marca letos.

Brošure lahko naročite na naslov: DELAVSKA ENOTNOST, Ljubljana, Celovška 43.

REDNI NAROČNIKI ZBIRKE IMAJO 15% POPUSTA.

NAROČILNICA

Pri Delavski enotnosti, Ljubljana, Celovška 43, nepreklicno naročamo _____ izvod(ov) brošure št. 82 ODRASLI V SREDNJEM IZOBRAŽEVANJU in _____ izvod(ov) brošure št. 83 11. KONGRES

ZSS: Naročeno pošljite na naslov _____

Ulica, poštna št., kraj: _____

Hkrati želimo postati redni naročniki zbirke Knjižnica Sindikati in sicer v _____ izvodu(ih), od št. _____ dalje.

Ime in priimek podpisnika: _____

Naročeno, dne: _____

Račun bomo plačali v zakonitem roku.

Žig _____

(podpis naročnika)

LIPE SVEDER: JUBILEJ

